

Univerzitetna knjižnica Maribor

ZRC SAZU

Univerzitetna založba Univerze v Mariboru

STARJE ROKOPISNE PESMARICE VZHODNOSLOVENSKEGA PROSTORA · EARLY MODERN MANUSCRIPT HYMNALS OF THE EAST SLOVENIAN TERRITORY

STARJE ROKOPISNE PESMARICE VZHODNOSLOVENSKEGA PROSTORA · EARLY MODERN MANUSCRIPT HYMNALS OF THE EAST SLOVENIAN TERRITORY

STAREJŠE ROKOPISNE PESMARICE VZHODNOSLOVENSKEGA PROSTORA

STAREJŠE ROKOPISNE PESMARICE VZHODNOSLOVENSKEGA PROSTORA

EARLY MODERN MANUSCRIPT HYMNALS OF THE EAST SLOVENIAN TERRITORY

Univerza v Mariboru

Univerzitetna knjižnica Maribor

ZRC SAZU

Katalog razstave v Univerzitetni knjižnici Maribor
Catalogue of the Exhibition at the University Library Maribor

Uredili / Edited by
Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar

Maribor, UKM / ZRC SAZU, 2024

Naslov / Title

Starejše rokopisne pesmarice vzhodnoslovenskega prostora

Early Modern Manuscript Hymnals of the East Slovenian Territory

Razstava v Knjižnem razstavišču Univerzitetne knjižnice Maribor, 1. oktober–4. november 2024

Exhibition in the Book Display Area of the University Library Maribor, 1 October-4 November 2024

Avtorici razstave / Authors of the Exhibition: Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar

Postavitev razstave / Exhibition Installation: Enota za domoznanstvo in posebne zbirke UKM, Knjigovoznica UKM

Urednici / Editors: Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar

Besedila / Text: Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar

Fotografije / Photographic Credits: Marko Zaplatil

Gradivo / Material: Rokopisna zbirka UKM

Lektura / Proofreading: Nina Ditmajer

Angleški prevod / English Translation: Mojca Šorli, Neville Hall

Vizualna podoba / Design: Dejan Štampar

Zbirka / Collection: Razstavni katalogi UKM, zv. 19

Založnik / Publisher: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija, www.press.um.si, zalozba@um.si

Izdajatelj / Issued by: Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor, Gospejna 10, 2000 Maribor, Slovenija, www.ukm.um.si, zanjo mag. Dunja Legat, ravnateljica; ZRC SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, www.zrc-sazu.si, zanj dr. Oto Luthar, direktor

Tisk / Print

Tisk: Cicero, Begunje, d. o. o.

Naklada / Number of copies: 100

Dostopno na / Available at: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/914>

Maribor, 2024

Cena / Price: 20,00 EUR

Katalog in razstava sta nastali v okviru projekta *Recepcija starejšega pesništva v panonskem jezikovnem prostoru* (Z6-3227), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

The catalogue and the exhibition are results of the research project *The Reception of Early Modern Poetry in the Pannonian Language Area* (Z6-3227), which is financially supported by the Slovenian Research And Innovation Agency from the state budget.

Kazalo Table of Contents

- 5 Nina Ditmajer: UVOD
Nina Ditmajer: INTRODUCTION
- 7 Vlasta Stavbar: NAMESTO UVODA
Vlasta Stavbar: IN PLACE OF AN INTRODUCTION
- 10 PREKMURSKE PESMARICE
PREKMURJE HYMNALS
- 13 MARTJANSKA PESMARICA I
MARTJANCI HYMNAL I
- 19 MARTJANSKA PESMARICA II
MARTJANCI HYMNAL II
- 22 CANTIONES MORTUALES
CANTIONES MORTUALES
- 26 Mihael Gaber: CANTIONES MICHAELIS GABER
Mihael Gaber: CANTIONES MICHAELIS GABER
- 30 Mihael Gaber, Štefan Bokan: KATOLIŠKA MRLIŠKA PESMARICA
Mihael Gaber, Štefan Bokan: THE HYMNAL FOR THE DEAD
- 34 ŠTAJERSKE PESMARICE
STYRIAN HYMNALS
- 36 Leopold Volkmer: PESME K BOŽJI SLUŽBI VU RIMSKI KATOLIŠKI CIRKVI
Leopold Volkmer: SONGS FOR THE DEVINE SERVICE IN THE ROMAN CATHOLIC CHURCH
- 40 Ivan Šef: CANTUALE ECCLESIASTICUM ILITI KNIGA CIRKVENEH POPEVK
Joannes Schöff: CANTUALE ECCLESIASTICUM OR THE BOOK OF CHURCH SONGS
- 44 Blaž Kosi: CERKVENE PESMI
Blaž Kosi: CHURCH HYMNALS
- 50 Franc Verbnjak: CIRKVENE POPEVKE
Franc Verbnjak: CHURCH SONGS

Uvod

Današnji vzhodnoslovenski prostor zajema geografsko območje vzhodne Štajerske med Dravo in Muro, kjer prebivalci govorijo prleško in slovenskogoriško narečje, ter območje Prekmurja vse do današnje meje z Madžarsko. Ta prostor je bil v preteklosti del širšega jezikovnega in literarnega sistema, ki se je pričel oblikovati že v srednjem veku z ustanovitvijo vzhodnofrankovske mejne grofije Spodnje Panonije, ki je obsegala območje med rekama Donavo in porečjem Save. Prekmursko ozemlje je že konec 11. stoletja prešlo pod pravno oblast Ogrske, cerkvenoupravno pa je bilo pridruženo zagrebški in györski škofiji (od 1777 sombotelski). Današnjemu slovenskemu prostoru se je priključilo šele po razpadu Avstro-Ogrske, leta 1919, z izjemo ozemlja ob zgornji Rabi in okolici Monoštra. Prekmurci so gojili svojo lastno književnost vse od 16. stoletja, nanjo pa so imele precejšen vpliv kajkavska, gradiščanska in madžarska literarna tradicija. Knjižni jezik se je uveljavil v Küzmičevem prevodu Nove zaveze (1771), od polovice 19. stoletja pa so ga prekmurski pisci uveljavljali v vseh funkcijskih zvrsteh jezika. Prvi danes znani tiskani knjigi prekmurskih Slovencev sta katekizem in abecednik (1715, 1725). Kljub temu pa obstoj številnih rokopisov, predvsem pesmaric, dokazuje kontinuirano literarno ustvarjanje Prekmurcev vsaj od 16. stoletja pa do prve svetovne vojne, ko so tudi protestantski pisci sprejeli skupno slovensko knjižno normo.

Vzhodnoštajersko ozemlje je v nasprotju s prekmurskim spadalo pod habsburško monarhijo, cerkvenoupravno pa pod sekovsko škofijo (od leta 1859 lavantinsko). Na vzhodnoštajersko književnost in jezik sta močneje vplivala sosednja osrednjeslovenska (kranjska) književnost in dominantna nemška kultura. Vse do sredine 18. stoletja Vzhodnoštajerci niso natisnili prav nobene slovenske knjige; prvi natis tako predstavlja katekizem (1758), prvi literarni tekst pa je leta 1757 zapisana pesmarica za romarje v Mariazell

Introduction

Today's Eastern Slovenia comprises the geographical area of Eastern Styria between the Drava and Mura rivers, where the inhabitants speak the Prleško and Slovenian Goričko dialects, as well as the area of Prekmurje, which extends to the present-day border with Hungary. In the past, this area was part of a larger linguistic and literary system that began to take shape in the Middle Ages with the establishment of the East Frankish border county of Lower Pannonia, which included the area between the Danube and the Sava basin. At the end of the 11th century, the territory of Prekmurje came under the legal authority of Hungary, and the ecclesiastical administration was placed under the Dioceses of Zagreb and Győr (from 1777 to St Gotthard). Only after the collapse of Austria-Hungary in 1919 did it become part of today's Slovenian territory, with the exception of the area along the Upper Raba River and the area around Monošter. The people of Prekmurje have cultivated their own literature, which was significantly influenced by the Kaikavian, Burgenland and Hungarian literary traditions, since the 16th century. The literary language was established in Küzmich's translation of the New Testament (1771), while authors from Prekmurje established it from the mid-19th century in all functional genres of the language. The first printed books of Prekmurje Slovenians known today are the Catechismus and the Abecedarium (1715, 1725). Nevertheless, the existence of numerous manuscripts, especially hymnbooks, proves the continuous use of the literary language of Prekmurje at least from the 16th century until the First World War, when Protestant writers adopted the common Slovenian literary norm.

Unlike Prekmurje, the area of Eastern Styria belonged to the Habsburg Monarchy, whereby the ecclesiastical administration was under the jurisdiction of the Diocese of Graz-Sekav (Lavant from 1859). East Styrian literature and language were more strongly influenced by the neighbouring central Slovenian (Carniolan) literature and the dominant German culture. Until the middle

(*Foglarjev rokopis*). Vzhodnoštajerski knjižni jezik se je za kratek čas uveljavil v slovnici in številnih delih Petra Dajnka (1824) ter njegovih somišljenikov; tiskala so se pesniška, prozna, slovarska, slovničarska, šolska, strokovna in cerkvena dela. Z uradno prepovedjo njegovega črkopisa leta 1838 je ta knjižna različica jezika doživela velik udarec, sploh pa se z vedno večjim teženjem mlajše romantične generacije po jezikovnem poenotenju z osrednjeslovenskim knjižnim jezikom ter političnim formiranjem slovenskega naroda nikoli ni dokončno uveljavila v tem prostoru.

Ti dve književnosti sta bili v preteklosti močno povezani s kajkavsko in gradiščansko-hrvaško književnostjo, katerih začetki prav tako segajo v 16. stoletje, in sta skupaj z njima v določenem obdobju tvorili enoten panonski literarni sistem, ki so ga v sredini 19. stoletja zatrle centripetalne težnje slovenskega in hrvaškega narodnega gibanja, ki je predvidevalo en skupni jezik s pripadajočo mu literaturo. Omenjene regionalne književnosti nikoli niso postale literarna in kulturna nacionalna središča, kar jih je za dolgo obdobje potisnilo v ozadje raziskovanja in javnega zanimanja. V današnjem času multikulturalizma, ko jezik ni več edini ustreznik etnični individualnosti, marginalne književnosti in njihovi jeziki prihajajo v ospredje, njihovo predstavljanje pa je s procesom digitalizacije postalo lažje dostopno tudi širši javnosti.

Tej pobudi se pridružuje tudi razstava *Starejše rokopisne pesmarice vzhodnoslovenskega prostora* s spremljajočim katalogom. Nastala je v okviru raziskovalnega projekta *Recepcija starejšega pesništva v panonskem jezikovnem prostoru* (Z6-3227), ki ga iz državnega proračuna financira Javna agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Drr. Nina Ditmajer,
znanstvena sodelavka na ZRC SAZU

of the 18th century, the people of Eastern Styria did not print any Slovenian books; the first print is a catechism (1758) and the first literary text is a hymnal for pilgrims to Mariazell from 1757 (*Foglar's manuscript*). The East Styrian literary language established itself for a short time in the grammar and numerous works of Peter Dajnko (1824) and his associates; poetry, prose, dictionaries, grammars, schoolbooks, reference books and church books were printed. With the official ban on Dajnko's writings in 1838, this literary language suffered a severe blow. It was never able to assert itself fully in this area, especially in view of the ever-increasing desire of the younger Romantic generation for linguistic unification with the Central Slovenian literary language and the political formation of the Slovenian nation.

In the past, these two literatures were closely linked to Kajkavian and Burgenland Croatian, whose beginnings also date back to the 16th century, and together they formed a unified Pannonian literary system for a time, which was supplanted in the mid-19th century by the centripetal tendencies of the Slovenian and Croatian national movements, which strove for a common language with a corresponding literature. The fact that these regional literatures never became literary and cultural national centres pushed them into the background of research and public interest for a long time. In today's age of multiculturalism, in which language is no longer the only equivalent of ethnic individuality, the marginal literatures and their languages are coming to the fore, and their presentation has become more accessible to the general public thanks to digitisation.

This initiative also includes the exhibition of the *Early Modern Manuscript Hymnals of the East Slovenian Territory* with the accompanying catalogue. It was created as part of the research project *Reception of Early Modern Poetry in the Pannonian Language Area* (Z6-3227), which is financed by the Slovenian Research and Innovation Agency.

Nina Ditmajer, PhD,
Research Associate at the ZRC SAZU

Namesto uvoda

»Rokopisi niso trgovsko blago, po katerega človek stopi v trgovino in ga kupi. Večinoma je odvisno od srečnega naključja, da bibliotekar zanj sploh izve.« Tako je Janko Glazer, ki je v preteklosti urejal Rokopisno zbirko Univerzitetne knjižnice Maribor in sestavil prvi ter drugi Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor, dejal ob razstavi rokopisnega gradiva v Univerzitetni knjižnici Maribor leta 1974.

In ravno ta misel je vodila mariborske izobražence v začetku 20. stoletja. Skrb za zbiranje, hranjenje in ohranjanje domoznanske kulturne dediščine je v Univerzitetni knjižnici Maribor stara že dobrih sto let, saj so si jo ustanovitelji Zgodovinskega društva za Spodnjo Štajersko že leta 1903 zadali kot osrednjo nalogo. Bogata zbirka rokopisov in rokopisnih zapuščin, ki se je od tedaj nabrala v knjižnici, dokazuje njeno uspešno realizacijo. Gradivo je raznoliko, tako po vsebini kot obliki in načinu nastanka. V zbirki je tudi korpus rokopisnih pesmaric vzhodnoslovenskega prostora (območje vzhodne Štajerske med Dravo in Muro ter območje Prekmurja), ki je unikaten in poseben v več ozirih, zlasti jezikovnem.

Danes je Rokopisna zbirka del Enote za domoznanstvo in posebne zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor, ki kontinuirano nadaljuje z zbiranjem, hranjenjem, bibliografsko obdelavo ter z digitalizacijo in promocijo tega pomembnega segmenta pisne kulturne dediščine. Rokopisno gradivo pa je tudi predmet znanstvenih obravnav in raziskav. In oboje je povežalo dve ustanovi, ZRC SAZU, njegov Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, in Univerzitetno knjižnico Maribor, k pripravi razstave in kataloga z naslovom *Starejše rokopisne pesmarice vzhodnoslovenskega prostora*.

Izbor devetih rokopisnih pesmaric (*Martjanska pesmarica I* – Ms 56, *Martjanska pesmarica II* – Ms 57, *Cantuale mortualis* – Ms 143, *Gaberjevi pesmarici* – Ms 838, *Volkmerjeva*

In place of an introduction

“Manuscripts are not a commodity that can be bought in a shop. It usually depends on a lucky chance that the librarian finds out about them.” This is what Janko Glazer, who used to manage the manuscript collection of the Maribor University Library whose first and second manuscript catalogues he also compiled, said at the exhibition of manuscript material in the Maribor University Library in 1974.

And it was this idea that guided the intellectuals of Maribor at the beginning of the 20th century. The Maribor University Library has been collecting, preserving and protecting the cultural heritage of local knowledge for more than a hundred years, ever since the founders of the Historical Society of Lower Styria started it in 1903. The rich collection of manuscripts and handwritten bequests that has accumulated in the library since then is proof of its success. The material is very diverse, both in terms of content and form as well as the way in which it was created. The collection includes a corpus of handwritten hymnbooks from Eastern Slovenia (the area of Eastern Styria between the Drava and Mura rivers and the Prekmurje region), which is unique in several respects, especially in terms of language.

Today, the manuscript collection is part of the Local History and Special Collections Department of the Maribor University Library, which continues to collect, preserve, bibliographically process, digitise and promote this important segment of written cultural heritage. The manuscript material is also the subject of scholarly discussion and research. The two institutions, ZRC SAZU with its Institute for Slovenian Literature and Literary Studies, and the Maribor University Library, have joined forces to put on an exhibition and compile a catalogue entitled *Early Modern Manuscript Hymnals of the East Slovenian Territories*.

A selection of nine manuscript hymnals (*Martjanci Hymnal I* – Ms 56, *Martjanci Hymnal II*

pesmarica – Ms 47, *Kosijeva pesmarica* – Ms 102, *Šefova (Schöffova) pesmarica* – Ms 104 in *Verbnjakova pesmarica* – Ms 25) iz Rokopisne zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor z območja vzhodnoslovenskega prostora je pregled gradiva, ki je po svojih piscih in nastanku povezano z omenjenim ozemljem. Vsaka rokopisna enota pa poleg znanstvene obravnave nudi tudi podatke, kdaj in kako je prišla v zbirko Univerzitetne knjižnice Maribor. Razen ene (Ms 838) jih je v zbirko pridobilo Zgodovinsko društvo v Mariboru in jih pozneje prepustilo knjižnici. Podatki o pridobivanju tega gradiva kažejo, kako pomembno delo je opravilo z zbiranjem in hranjenjem starih zgodb naše preteklosti, ki bi se drugače lahko tudi izgubile. Kaže pa tudi na to, kako pomembno so pri tem pomagali posamezniki, razni zbiratelji, ki so najdeno gradivo ne-sebično odstopili, večinoma v obliki daru. Tako lahko sledimo podatkom o nastanku posamezne pesmarice, pa tudi imenom zapisovalcev, avtorjev in lastnikov pesmaric iz 18. in 19. stoletja. Provenienca je zanimiva in pomembna tako za bibliotekarje in hranitelje kot tudi za raziskovalce.

Predstavljene rokopisne pesmarice so digitalizirane in tako dostopne za nadaljnje znanstveno raziskovanje. Hkrati pa ponujajo s svojo vsebino in izvorom vpogled v prostor, ki se je delil glede na državno tvorbo, cerkvenoupravno pripadnost in jezik. Šele leta 1919, z izjemo manjšega dela, se je priključil današnjemu slovenskemu prostoru.

Ohranjanje, raziskovanje in promocija pisne kulturne dediščine, posebno tiste iz obrobja slovenskega jezikovnega prostora, bogati vedenje o naši preteklosti in slovenski identiteti.

Dr. Vlasta Stavbar,
predstojnica Enote za domoznanstvo in posebne zbirke UKM

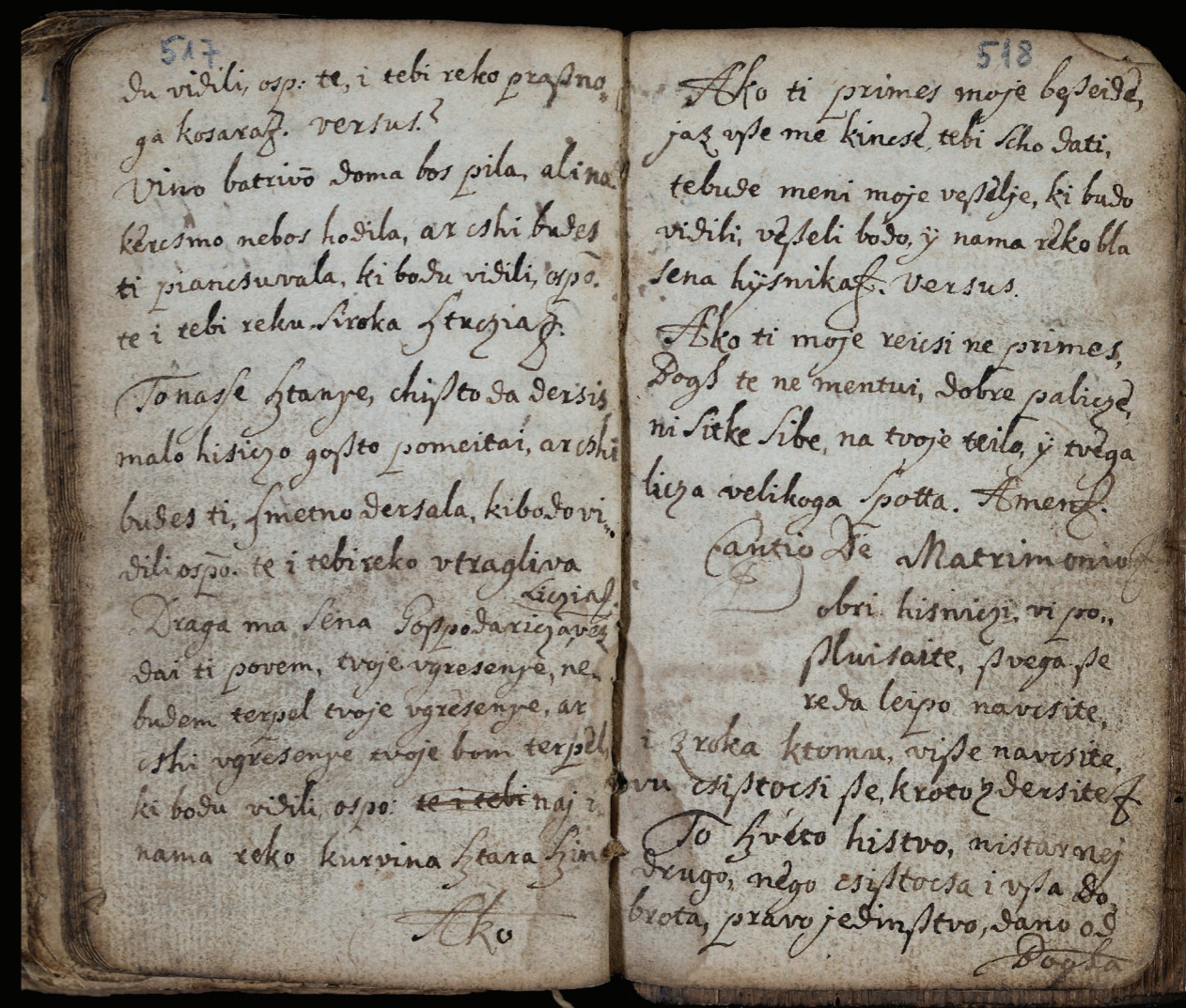
– Ms 57, *Cantuale mortualis* – Ms 143, *Gaber's Hymnal* – Ms 838, *Volkmer's Hymnal* – Ms 47, *Kosi's Hymnal* – Ms 102, *Schöff's Hymnal* – Ms 104 and *Verbnjak's Hymnal* – Ms 25) from the manuscript collection of the Maribor University Library from the area of Eastern Slovenia is an overview of the material related to the above-mentioned area in terms of its authors and origin. Each manuscript, in addition to its scholarly treatment, also provides information on when and how it entered the collection of the Maribor University Library. With one exception (Ms 838), all manuscripts were acquired by the Maribor Historical Society and subsequently transferred to the library. The dates of the acquisition of this material show the important work of collecting and preserving old stories from our past that might otherwise have been lost. It also shows the importance of the help of individuals, the various collectors who selflessly donated the material they found. In this way, we can trace the origins of each hymnal, as well as the names of the scribes, authors and owners of the 18th and 19th century hymnals. The provenance is of equal interest and importance to librarians, restorers and researchers.

The manuscript hymnals presented here have been digitised in order to make them accessible for further scholarly research. At the same time, their content and origin offer an insight into a region that was divided according to state formation, ecclesiastical affiliation and language. With the exception of a small part, this region was only incorporated into today's Slovenian territory in 1919.

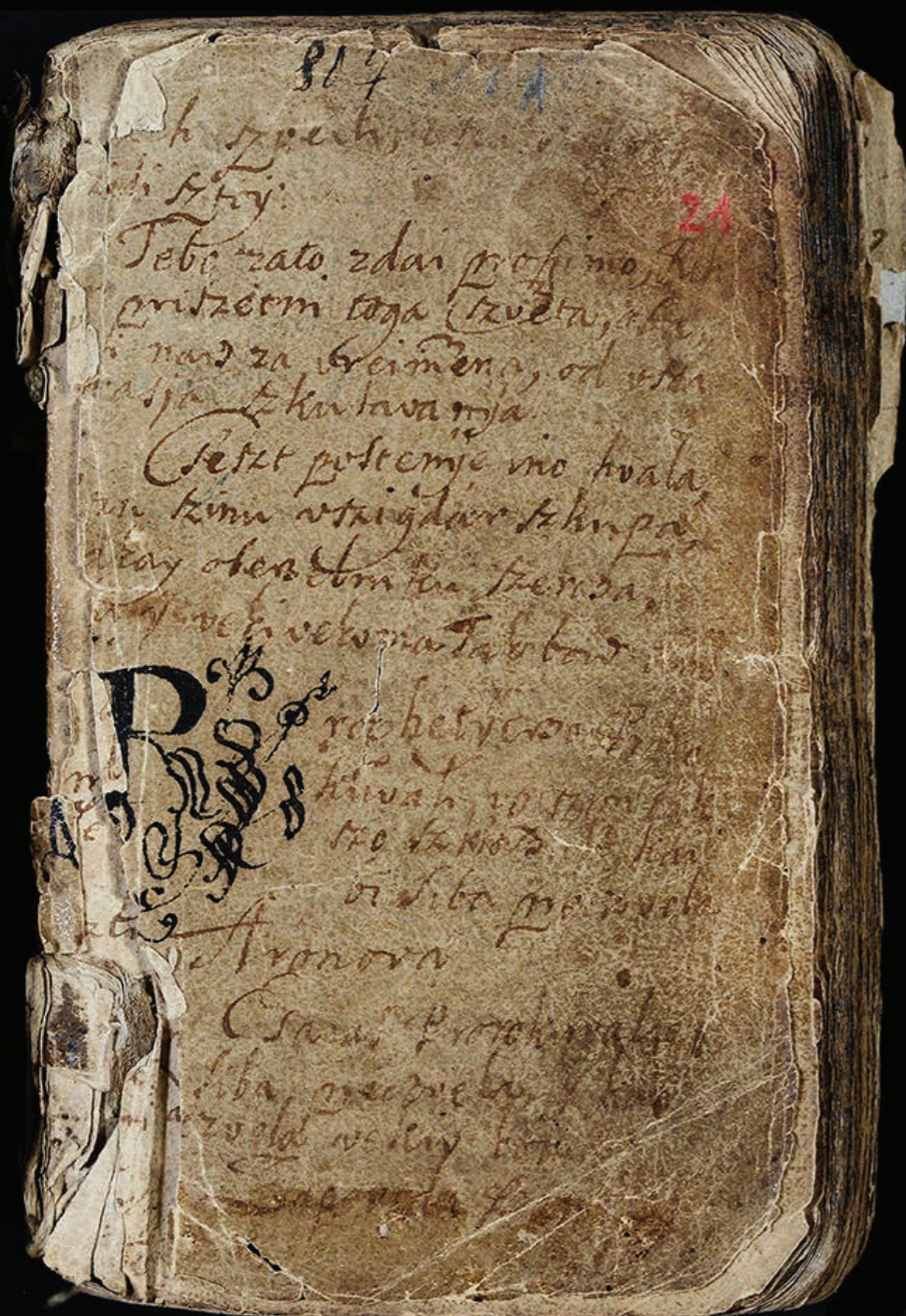
The preservation, research and promotion of written cultural heritage, especially that from the periphery of the Slovenian language area, enriches knowledge about our past and Slovenian identity.

Vlasta Stavbar, PhD
Head of Local History and Special Collections
Department

Prekmurske pesmarice
Prekmurje hymnals

Martjanska pesmarica I
Martjanci Hymnal I
UKM, Ms 56

Martjanska pesmarica I je prekmurski in kajkavski rokopis pesmi iz 17. stoletja. Ker pesmarica nima prvotnega naslova, je današnje ime dobila po nekdanjem lastniku rokopisa Nikolaju Legénu iz prekmurskega kraja Martjanci, ki se je v rokopis podpisal leta 1710 in hkrati zabil prvotno letnico nastanka. Na notranji strani zadnje platnice je še podpis nekdanjega lastnika Terplana. Najpomembnejša raziskovalca rokopisa Vilko Novak in Franjo Fancev sta pod Legenovim zapisom prepoznala letnico 1643, v četrtem delu pa še letnici 1657 in 1695, kar rokopis gotovo uvršča v 17. stoletje. Fancev je kasneje prepoznal še starejšo letnico 1593 in besedilo »Prekomurske pjesmarice« razglasil za najstarejši kajkavski rokopis pesmi, ta oznaka pa je v hrvaškem prostoru obveljala vse do današnjih dni.¹ Nekatero pesmi v rokopisu so po nastanku še starejše in segajo v 16. stoletje; tako se je pod edino datirano pesem Cantio de matrimonio podpisal Andrej Šajtič leta 1534: »To pesen spravi lepo jo zveršil Andreas Šajtič vu dobroj voli po Kristuševom na svejt rođenjej jezero pet stou tri deset vštertom.«² Omenjena pesem je verjetno prevod madžarske pesmi, ki se je skupaj z anonimno *Adhortatio mulierum* ohranila v *Lugossyjevem kodeksu*,³ v katerem so prepisi pesmi Pála Somogyija iz let 1629–34.⁴

Kraj Martjanci je v času nastanka pesmarice cerkvenoupravno pripadal škofiji Győr ter bil med letoma 1592 in 1672/73 protestantski, čeprav so se zemljiški gospodje Batthyány že leta 1630 spreobrili v katolištvo.⁵ Župnijo so vodili pastori Ivan Salaseg(n)i, Ivan Jagodič, kalvinec Mihael Domjan, Janez Šinkoh (Szinkoch) in Adam Bokány.⁶ Prav tako je prvotni značaj pesmarice protestantski, vendar so jo kasneje uporabljali

Martjanci Hymnal I is a manuscript with hymns from Prekmurje and Kajkavia from the 17th century. As the hymnal has no original title, it was given its current name by a former owner of the manuscript, Nikolaj Legén from Martjanci, Prekmurje, who signed it in 1710 after erasing the original year of creation. The signature of Terplan, another former owner, can be found on the inside of the back cover. The identification of the year 1643 under Legén's inscription and the years 1657 and 1695 in the fourth part by the most important researchers of the manuscript, Vilko Novak and Franjo Fancev, places the manuscript securely in the 17th century. Fancev later placed it at an even earlier date (1593) and declared the text of the "Prekomurska pjesmarica" to be the oldest Kajkavian handwritten hymnal, and this designation is still valid in Croatia today.¹¹ Some of the poems in the manuscript are even older and date back to the 16th century; the only song that has been dated, *Cantio de matrimonio*, was signed by Andrej Šajtič in 1534: "To pesen spravi lepo jo zveršil Andreas Šajtič vu dobroj voli po Kristuševom na svejt rođenjej jezero pet stou tri deset vštertom."¹² The song mentioned is probably a translation of a Hungarian song that has been preserved together with the anonymous *Adhortatio mulierum* in the *Lugossy Codex*¹³ with copies of Pál Somogyi's poems from 1629–34.¹⁴

The village of Martjanci belonged to the Diocese of Győr at the time the hymnal was written and was Protestant between 1592 and 1672/73, although the landowners of Batthyány converted to Catholicism as early as 1630.¹⁵ The parish was led by the pastors Ivan Salaseg(n)i, Ivan Jagodič, the Calvinist Mihael Domjan, Janez Szinkoch

¹ Novak, *Martjanska pesmarica*, str. 3–5; Fancev, *Tragovima hrvatske kajkavske poezije 16. vijeka*, Ljetopis JAZU 48, 1936; Fancev, *Hrvatska kajkavska poezija prošlih vjekova*, Ljetopis JAZU 51, 1939, 86–105; Zvonar, *Kajkavske rukopisne pjesmarice do hrvatskoga narodnog preporoda*.

² Novak, *Martjanska pesmarica*, str. 355.

³ Hadrovics, *Magyar és déli szláv szellemi kapcsolatok*, 1944, str. 12.

⁴ Novak, *Še o prekmurskih pesmaricah*, str. 53.

⁵ Kokolj in Horvat, *Prekmursko šolstvo*, 1977, str. 43.

⁶ Zelko, *Zgodovina Prekmurja*, str. 184.

¹¹ Novak, *Martjanska pesmarica*, pp. 3–5; Fancev, *Tragovima hrvatske kajkavske poezije 16. vijeka*, Ljetopis JAZU 48, 1936; Fancev, *Hrvatska kajkavska poezija prošlih vjekova*, Ljetopis JAZU 51, 1939, 86–105; Zvonar, *Kajkavske rukopisne pjesmarice do hrvatskoga narodnog preporoda*.

¹² Novak, *Martjanska pesmarica*, p. 355.

¹³ Hadrovics, *Magyar és déli szláv szellemi kapcsolatok*, 1944, p. 12.

¹⁴ Novak, *Še o prekmurskih pesmaricah* [More on Prekmurje Hymnals], p. 53.

¹⁵ Kokolj in Horvat, *Prekmursko šolstvo*, 1977, p. 43.

li tudi katoličani, kar je razvidno iz raznih popravkov besedil Nikolaja Legéna.⁷ Med katoliškimi duhovniki sta tam službovala Matija Pavel Tusilovič (1698) in Matija Slavič (1702), v letu 1713 naj bi župnijo vodil licenciat.⁸ Pesmarico je najverjetneje zapisal tamkajšnji učitelj in/ali kantor, saj so jo uporabljali v cerkvi in šoli: »Populum in Ecclesia et in scholis juventutem Dirigentium.« Po vizitacijskem zapisniku je učitelj v Martjancih izpričan vsaj od leta 1627.⁹

Pesmarica je sestavljena iz petih različnih delov in vsebuje 160 pesmi, od tega dve madžarski in eno večjezično latinsko-madžarsko-kajkavsko. V prvem delu so zapisane adventne in božične pesmi, med njimi jih je deset (od 57) že znanih iz tedanjih kranjskih in gradiščanskohrvaških protestantskih tiskov: *Z nebes anđel priletel, Od nebes prido anđelje, Od sunčenoga shajanja dika bojdi, Hvalen bojdi Jezus Kristus, da si nam človik rođen, Dejte se rodi v Betlehemu, Denes je Jezus nam rođen, Ete den je pun vsega veselja, Hvalimo mi denes Boga, Nam je rođeno dejtece in To je te den veseli.*

V drugem delu pesmarice se nahajajo pesmi za post in veliko noč, med njimi jih je deset (od 41) že znanih iz tedanjih kranjskih in gradiščanskohrvaških protestantskih tiskov: *Kristus je gori vstal, naše grejhe odpral, Kristusu vuzma agnecu, Da so bili vučenici na vuzen v hiši, Gđa Jezus na križnom drejvi, Jezus nam je od smerti vstal, Jezus Kristus odkupitel naš, Na vuzen tri Marije rano, O grejšni človik, Profetje so nazvejstili in Sveti Pavel v jednom listi.*

V tretjem delu pesmarice, v katerem se nahaja 16 pesmi za binkošti in vnebohod, je samo ena pesem znana iz gradiščanskohrvaške protestantske pesmarice Grgurja Mekinića: *Gđa Jezus Kristus Sin Boži hotel je v nebo stopiti.*

Četrty del vsebuje 35 različnih pesmi, od katehetskimi, spokornimi, tolažilnimi in zahvalnimi,

and Adam Bokány.¹⁶ Although the hymnal was originally Protestant in character, it was later also used by Catholics, as can be seen from the various corrections made to the texts by Nikolaj Legén.¹⁷ The Catholic priests who served here included Matija Pavel Tusilovič (1698) and Matija Slavič (1702), and in 1713 the parish was headed by a licentiate.¹⁸ The hymnal was most likely written down by the local teacher and/or cantor, as it was used in the church and school: "Populum in Ecclesia et in scholis juventutem Dirigentium." According to the visitation report, the presence of the teacher in Martjanci is attested since at least 1627.¹⁹

The hymnal consists of five parts and contains one hundred and sixty (160) hymns, two of which are in Hungarian and one of which is multilingual Latin-Hungarian-Kaikavian. The first part contains Advent and Christmas poems, of which ten (out of 57) are already known from the Croatian Protestant press of Carniola and Burgenland at the time: *Z nebes anđel priletel, Od nebes prido anđelje, Od sunčenoga shajanja dika bojdi, Hvalen bojdi Jezus Kristus, da si nam človik rođen, Dejte se rodi v Betlehemu, Denes je Jezus nam rođen, Ete den je pun vsega veselja, Hvalimo mi denes Boga, Nam je rođeno dejtece and To je te den veseli.*

The second part of the hymnal contains songs for Lent and Easter, ten of which (out of 41) are already known from the Protestant press of the time in Carniola and Burgenland: *Kristus je gori vstal, naše grejhe odpral, Kristusu vuzma agnecu, Da so bili vučenici na vuzen v hiši, Gđa Jezus na križnom drejvi, Jezus nam je od smerti vstal, Jezus Kristus odkupitel naš, Na vuzen tri Marije rano, O grejšni človik, Profetje so nazvejstili in Sveti Pavel v jednom listi.*

In the third part of the hymnal, which contains sixteen (16) hymns for Pentecost and Ascension, only one hymn from the Protestant

jutranjih in večernih. Štiri pesmi najdemo že v protestantski pesmarici Grgurja Mekinića: *Kristus, ki si den i svetlost, Elias te prerok modri, Hotte k meni, pravi Boži Sin in Hvalim jaz lepo tebe, o Bog.* Na začetku najdemo pesem *Cantio de Rakoczio (Pojdi verni sluga)* – madžarsko žalostinko o Erdeljcih v tatarskem ujetništvu, na koncu pa daljšo pesem o Mariji Magdaleni (*Prav so popejvali vu jednoj popevki*), znano tudi iz madžarske natisnjene pesnitve *Historia az Maria Magdolnanak sok büneiböl* (1683, 1703).¹⁰

Peti del vsebuje 11 pesmi, med njimi pesem o sigetski bitki neznanega avtorja iz druge polovice 16. stoletja, ki govori o junaškem boju Nikolaja Zrinskega pri Sigetu. Sledita dve nabožni pesmi, pesem o grlici (*Žalosno vidim gerlico*), pesem proti pijančevanju (*Tužim vnogo Bogu*), pesem o možu, ki daje nauke ženi (*Oženil se je jeden mlad junak*), ženitveno pesem *Cantio de matriomonio* Andreja Šajtiča (*Dobri hišnici, vi poslušajte*) ter še dve ljubezenski pesmi: *Zorja moja in Tužil se je jeden mladenec.*

hymnal by Grgur Mekinić from Burgenland is known: *Gđa Jezus Kristus Sin Boži hotel je v nebo stopiti.*

The fourth part contains thirty-five (35) different hymns from the areas of catechesis, penance, consolation and thanksgiving, morning and evening. Four songs can be found in Grgur Mekinić's Protestant hymnal: *Kristus, ki si den i svetlost, Elias te prerok modri, Hotte k meni, pravi Boži Sin in Hvalim jaz lepo tebe, o Bog.* At the beginning we find the poem *Cantio de Rakoczio (Pojdi verni sluga)* – a Hungarian lament about the Transilvanians in Tatar captivity, and at the end a lengthier poem about Mary Magdalene (*Prav so pejvali vu onej povevki*), which is also known from the Hungarian printed poem *Historia az Maria Magdolnanak sok büneiböl* (1683, 1703).²⁰

The fifth part contains 11 poems, including a poem about the Battle of Siget by an unknown author from the second half of the 16th century, which tells of Nikolay Zrinski's heroic battle at Siget. This is followed by two devotional songs, a song about a dove (*Žalosno vidim gerlico*), a song against drunkenness (*Tužim vnogo Bogu*), a song about a man teaching his wife lessons (*Oženil se je jeden mlad junak*), a wedding song *Cantio de matriomonio* by Andrej Šajtić (*Dobri hišnici, vi poslušajte*) and two other love songs: *Zorja moja* and *Tužil se je jeden mladenec.*

⁷ Novak, Martjanska pesmarica, str. 17.

⁸ Zelko, Zgodovina Prekmurja, str. 160.

⁹ Kokolj in Horvat, Prekmursko šolstvo, 1977, str. 29.

¹⁶ Zelko, Zgodovina Prekmurja, p. 184.

¹⁷ Novak, Martjanska pesmarica, p. 17.

¹⁸ Zelko, Zgodovina Prekmurja, p. 160.

¹⁹ Kokolj and Horvat, Prekmursko šolstvo, 1977, p. 29.

¹⁰ Novak, Še o prekmurskih pesmaricah, str. 54.

²⁰ Novak, Še o prekmurskih pesmaricah [More on Prekmurje Hymnals], p. 54.

2
21
Jesu, karbi on bil per
dvei na deseti Sibi na pred
comje. Proa na hvre teim si
tam beste, kako naglo preta
le ke nemaho korenja nita
lenja. Vidi Jenu vse svo
tvorjenje, kako mah helva
i njim klesbe sinjaho mo
prelepe. Ceteroarde kime
odprese, vraste tude stro
se. Gabriel Archango
svetlo idoste.
Poleton getzel ter
traste, a ca studa vidu
Devusi Mary take garo
Z traval badi D
ria, milostni hi ti pun
tobom Boha ta vta a
Lomznomu Dev
hvala badi Bogu i

3
e lafil svojem milostnom
Kershemikom be navestba
te Devuse prietje, arje Das je
takovo ton narogjenje.
Kralj Meberski tesse naroc
vragu zello pogubi, y kershem
ke te vse on otzlatodi.
Da ton Bogu otzlatodjenje
daimo hvaly Bogu, ki daj
nam pogal, svojo milost
I tze Bogu vti navzimo,
njemu verno telusimo. y na ad
le vseh stvarih njega hvalimo.
A tzi nam badi Jenu m
tvo, ki nam grehe odquati,
Kerskim kralovom
nak darne. Amen
ad hoc. Jenu zlat

Martjanska pesmarica II
Martjanci Hymnal II
UKM, Ms 57

Martjanska pesmarica II je prekmurski rokopis pesmi iz 18. stoletja. Ime je dobila po zadnjem nahajališču rokopisa v Martjancih. Kot lastnik rokopisa se je v letih 1756 in 1786 podpisal Mihael Terplan.²¹ Pesmarica nastopa kot vezni člen med starejšo prekmursko rokopisno in kasnejšo tiskano protestantsko pesniško produkcijo.

Pesmarica je kratka in obsega 33 pesmi, od tega so tri zaradi poškodovanega rokopisa nepopolne. Prične se z adventnimi pesmimi, nato sledijo pesmi o Svetem Duhu, Bogu in Kristusu, konča pa se s psalmi in Marijinim kantikom. Adventna pesem *Prophetje so prorokovali* ni ohranjena v celoti, saj v rokopisu manjka prvih 6 paginiranih strani, prav tako manjka velik del pesmi *Stvoritel Bog zmožni* in prvi del pesmi *Gospodnu Boguvi vsegdar mu dajmo hvalo*. Vse tri pesmi so znane že iz *Martjanske pesmarice I*. Iz starejše pesmarice sta v mlajšo sprejeti še dve adventni pesmi: *Otec Gospodin Bog Adama gda stvori ga in Vsakomu človeku mi navkup*. Po Novaku²² naj bi se v rokopisu nahajala tudi iz starejše pesmarice znana pesem *Od tih treh modrih se spominamo*, vendar manjkajo paginacije od 29 do 40. Iz sočasne evangeličanske *Berkejeve pesmarice* (1768–84) je znana še pesem *Hodi k nam Duh Bog Sveti*, iz natisnjene Bakoševega *Nouvega graduvala* (1789) pa še pesmi *Hodi zveličitel ludi*, *Nova svetlost nam se skaza in Gore zvišava duša moja*. Posebnost pesmarice so psalmi (Ps 12, 14, 23, 30, 42, 46, 95, 133, 146), ki so prevedeni iz madžarščine.²³

Martjanci Hymnal II is a manuscript hymnal from the 18th century Prekmurje. The manuscript was named after Martjanci, where it was last located, signed by Mihael Terplan as the owner in 1756 and 1786. The hymnal serves as a link between the early modern manuscript and the later printed Protestant poetry production from Prekmurje.

The hymnal is short and consists of thirty-three (33) hymns, three of which are incomplete due to the damaged manuscript. It begins with Advent poems, followed by poems about the Holy Spirit, God and Christ, and ends with psalms and the Marian hymn. The Advent hymn *Prophetje so prorokovali* is not complete, as the first 6 pages are missing from the manuscript, as is a large part of the hymn *Stvoritel Bog zmožni* and the first part of the hymn *Gospodnu Boguvi vsegdar mu dajmo hvalo*. All three hymns are already known from the *Martjanci Hymnal I*. Two other Advent hymns from the older hymnal have been incorporated into the newer one: *Otec Gospodin Bog Adama gda skroti ga and Vsakomu človeku mi navkup*. According to Novak,²⁴ the manuscript also contains the well-known *Od tih treh modrih se spominamo*, but pages 29 to 40 are missing. The song *Hodi k nam Duh Bog Sveti* is also known from the contemporary evangelical *Berke Hymnal* (1768–84). There are also the poems *Hodi zveličitel ludi*, *Nova svetst nam se skaza* and *Gore zvišava duša moja* from the printed version of Bakoš's *Nowi Graduval* (1789). A special feature of the hymnal is the Psalms translated from Hungarian (Ps 12, 14, 23, 30, 42, 46, 95, 133, 146).²⁵

²¹ Novak, *Prekmurske rokopisne pesmarice*, str. 213.

²² Novak, *Martjanska pesmarica*, str. 379.

²³ Smej, *O prevodih psalmov v prekmurščino od Martjanske pesmarice II do Pusztaijeve pesmarice 1893*, *Slavistična revija*, 2005, str. 212.

²⁴ Novak, *Martjanska pesmarica*, p. 379.

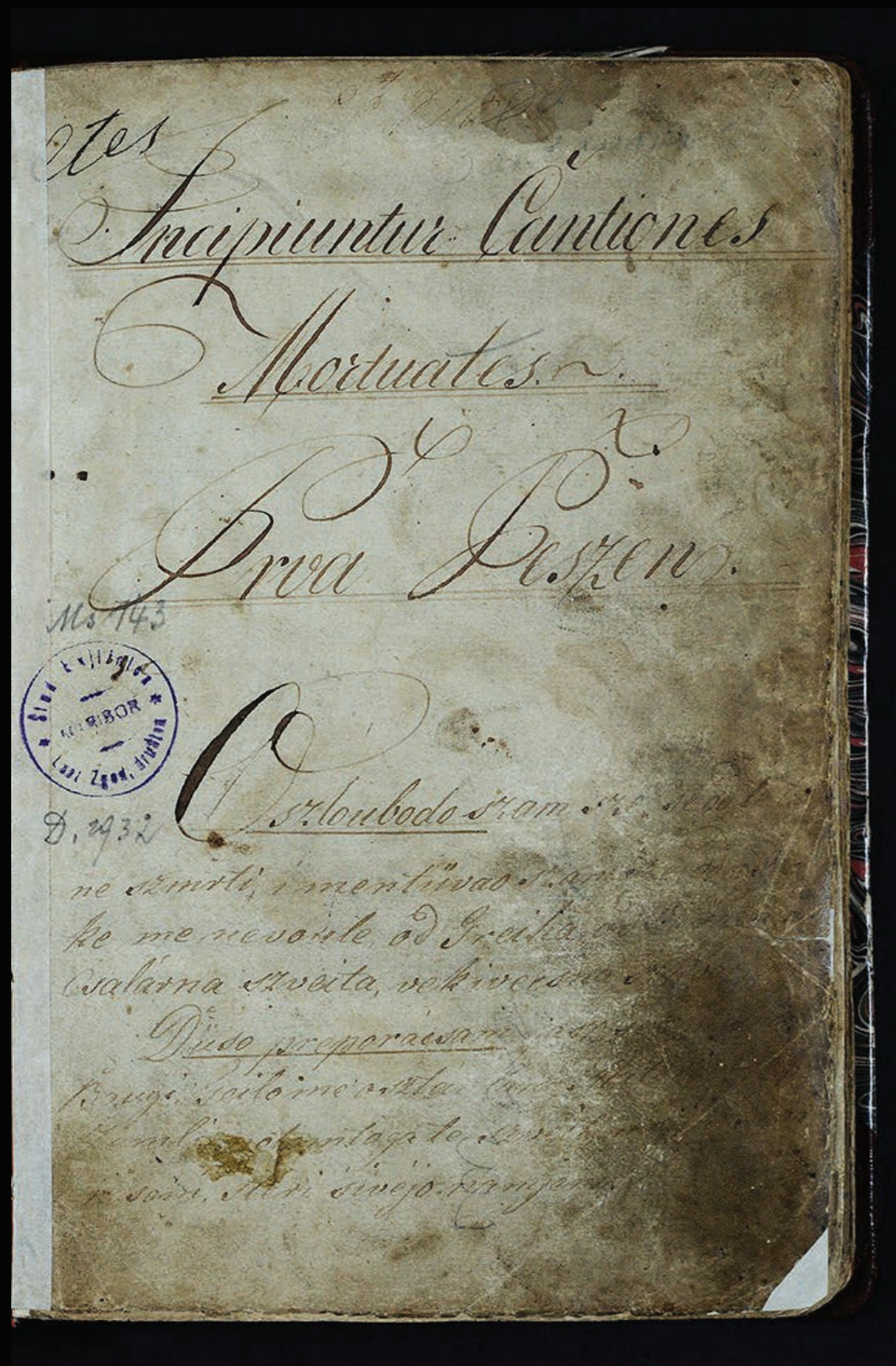
²⁵ Smej, *O prevodih psalmov v prekmurščino od Martjanske pesmarice II do Pusztaijeve pesmarice 1893* [On the translations of psalms into the Prekmurje language from the *Martjanci Hymnal II* to the *Pusztai Hymnal 1893*], *Slavistična revija*, 2005, p. 212.

8.
chemi ke rev se on o slobodi.
Lato. Doye oblobodjenje, dai
mo bogovi kralo, kteri nam je
poslal svojo miloscho.
Hese Bogu v binanizimo,
vemo vorno bluzimo, i na
i viske vseh stvari li bime.
Kter nam boidi. Jezus milo
brni mo grehe odпусти i
i Nebeskim kralu svom
da nas daruje. Amen
Pro Adventu dni pot. Omnia
Prima Adventus. Vebeste se

9
vebete se v si ver in vas
krali svam prihajal
Boadurbe. Da v bakra
Sveiti, i spocij ai kteri zna, ar
te mozen vitez her cregi, v bega
v reimana, poglaomk v bega
Sveita, i di nate sveit ide.
Stante goriga primimo, ka
ga smo etal dugo, i Bakali
Selejmu vrzam u od peru
i pri temu dveri da pospod
takre di ke vez dai knam noter
ide kal hem u pri stoj.
Nikala

Cantiones Mortuales

UKM, Ms 143

Pesmarica mrtvaških pesmi z latinskim naslovom *Incipiuntur Cantiones Mortuales* je prekmurski rokopis pesmi neznanega avtorja. Prav tako nista znana kraj in čas nastanka. V prvem delu pesmarice je zapisana letnica 1879, vendar je rokopis po nastanku starejši in sega vsaj v prvo polovico 19. stoletja. Rokopis je bil nazadnje v lasti Franca Zacherla, ljutomerskega pevovodje in zbiralca pesmi.²⁶

Pesmarica je sestavljena iz dveh delov na skupno 182 straneh: prva paginacija se zaključuje s številko 119, ki ji sledi kazalo pesmi. Nato se paginacija začne od znova in se zaključuje s številko 59. Prvi del vsebuje 38 mrtvaških pesmi; večina teh je že znanih iz *Mrtvečnih pesmi* Števana Sijarta (1796), npr. *Osloubodo sam se od telovne smerti*, *Z nevolami človek svoj žitek spunjava*, *Vsakojačne skušave so nad nami v životi*, *Nestalnoszt vrejmena toga svejta vidimo*, *Vute se vupam moj Bože*, *Oh čemerne smrti prežalosten jarem*, *Oh ti preminouči človečanski narod*, *Spomnimo se krščenici stoga jalna svejta*. Ostale pesmi so bile znane in zapisane tudi v rokopisnih pesmaricah prekmurskih kantorjev iz prve polovice 19. stoletja, npr. *Ta britka smrt s svojom strejлом vsigdar za nami cila*, *Stanovita je smrt, usakomi dobro znate*, *Obüdi me človek svoji grejhov*, *Ki se človek vüpaš svojoj jakosti*, *Plačna pesen bratja pojmo*, *Spamentüj se človek s poslednjega dneva*, *Že vidiš stalnost svecko*, *Ostani se čalarni svejt*.

Drugi del pesmarice vsebuje še 22 pesmi različne vsebine, ki so večinoma znane iz protestantskih pesmaric 17. in 18. stoletja (*Martjanska pesmarica I*, *Markišavska pesmarica* in *Berkejeva pesmarica*), npr. pesem za veliki petek *Diko mi pojmo Bougovi*, spokorna pesem *Adama gda vö zegnal Boug s paradičoma*, pesem o Sv. Treh kraljih *Od ti trej moudri se spominamo*. Poleg tega v tem delu najdemo še nekaj redko zapisanih pesmi, npr. staro pesem

The book of hymns for the dead with the Latin title *Incipiuntur Cantiones Mortuales* is a Prekmurje manuscript by an unknown author, whose place and time of origin are also unknown. The first part of the hymnal bears the date 1879, but the manuscript is of older origin and dates back to at least the first half of the 19th century. The manuscript was last in the possession of Franz Zacherl, a singer and song collector from Ljutomer.²⁷

The hymnal consists of two parts with a total of 182 pages: the first pagination ends with the number 119, followed by the song catalogue. Then the pagination starts again and ends with number 59. The thirty-eight (38) funeral songs from the first part are mostly known from the *Mrtvečne pesmi* by Števan Sijart (1796), e.g. *Osloubodo sam se od telovne smerti*, *Z nevolami človek svoj žitek spunjava*, *Vsakojačne skušave so nad nami v životi*, *Nestalnoszt vrejmena toga svejta vidimo*, *Vute se vupam moj Bože*, *Oh čemerne smrti prežalosten jarem*, *Oh ti preminouči človečanski narod*, *Spomnimo se krščenici stoga jalna svejta*. The other songs were also known and recorded in the handwritten hymnals of Prekmurje cantors from the first half of the 19th century, e.g. *Ta britka smrt s svojom strejлом vsigdar za nami cila*, *Stanovita je smrt, usakomi dobro znate*, *Obüdi me človek svoji grejhov*, *Ki se človek vüpaš svojoj jakosti*, *Plačna pesen bratja pojmo*, *Spamentüj se človek s poslednjega dneva*, *Že vidiš stalnost svecko*, *Ostani se čalarni svejt*.

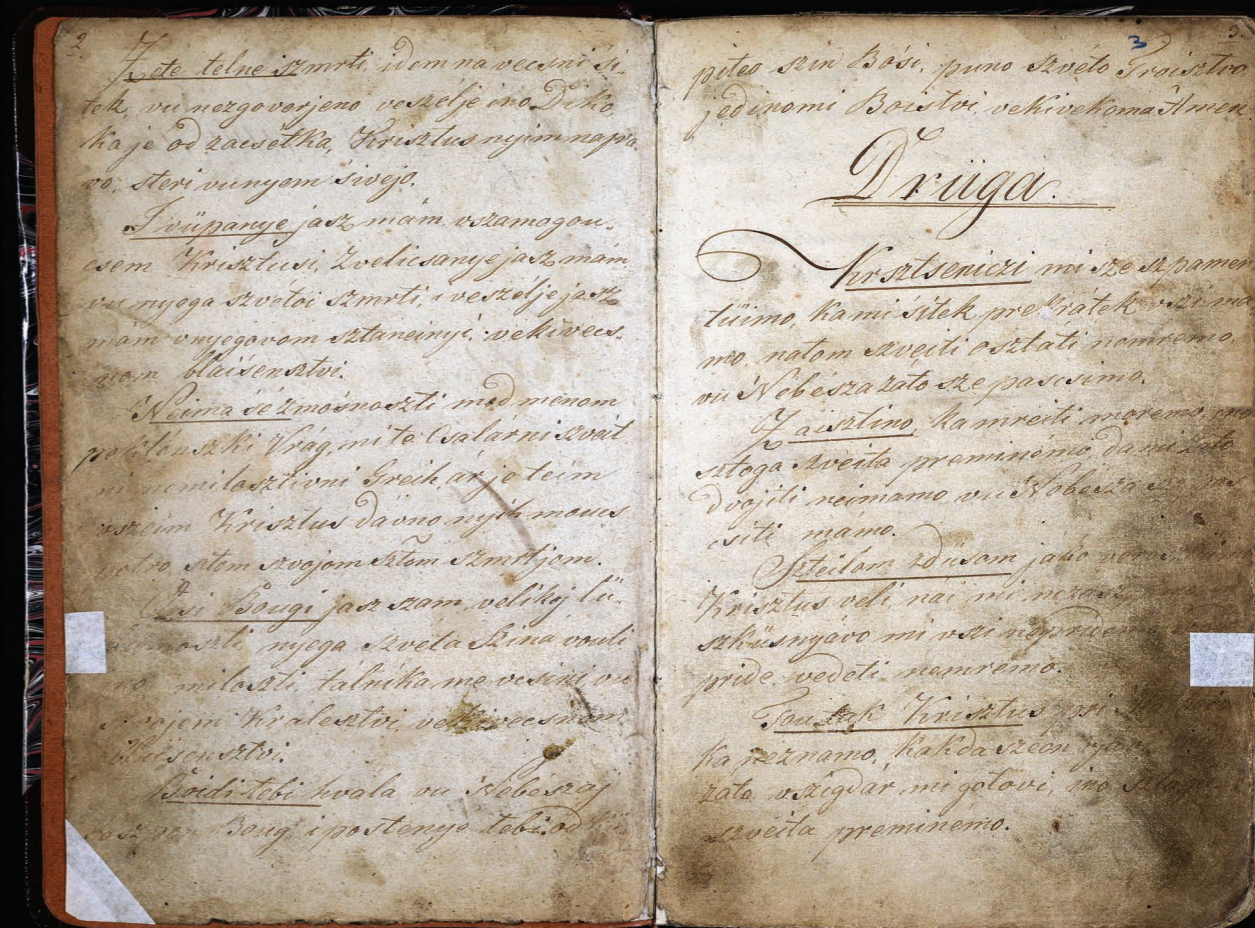
The second part of the hymnal contains a further twenty-two (22) songs of varying content, most of which are known from Protestant hymnals of the 17th and 18th centuries (*Martjanci Hymnal I*, *Markišavci Hymnal* and *Berke Hymnal*), e.g. the song for Good Friday *Diko mi pojmo Bougovi*, the penitential song *Adama gda vö zegnal Boug s paradičoma*, and the song about the Three Magi *Od ti trej moudri se*

²⁶ Darja Koter, Vloga Franca in Minke Zacherl pri razvoju glasbene kulture v Ljutomeru in širšem Pomurju, Muzikološki zbornik VLI/1, str. 203–224.

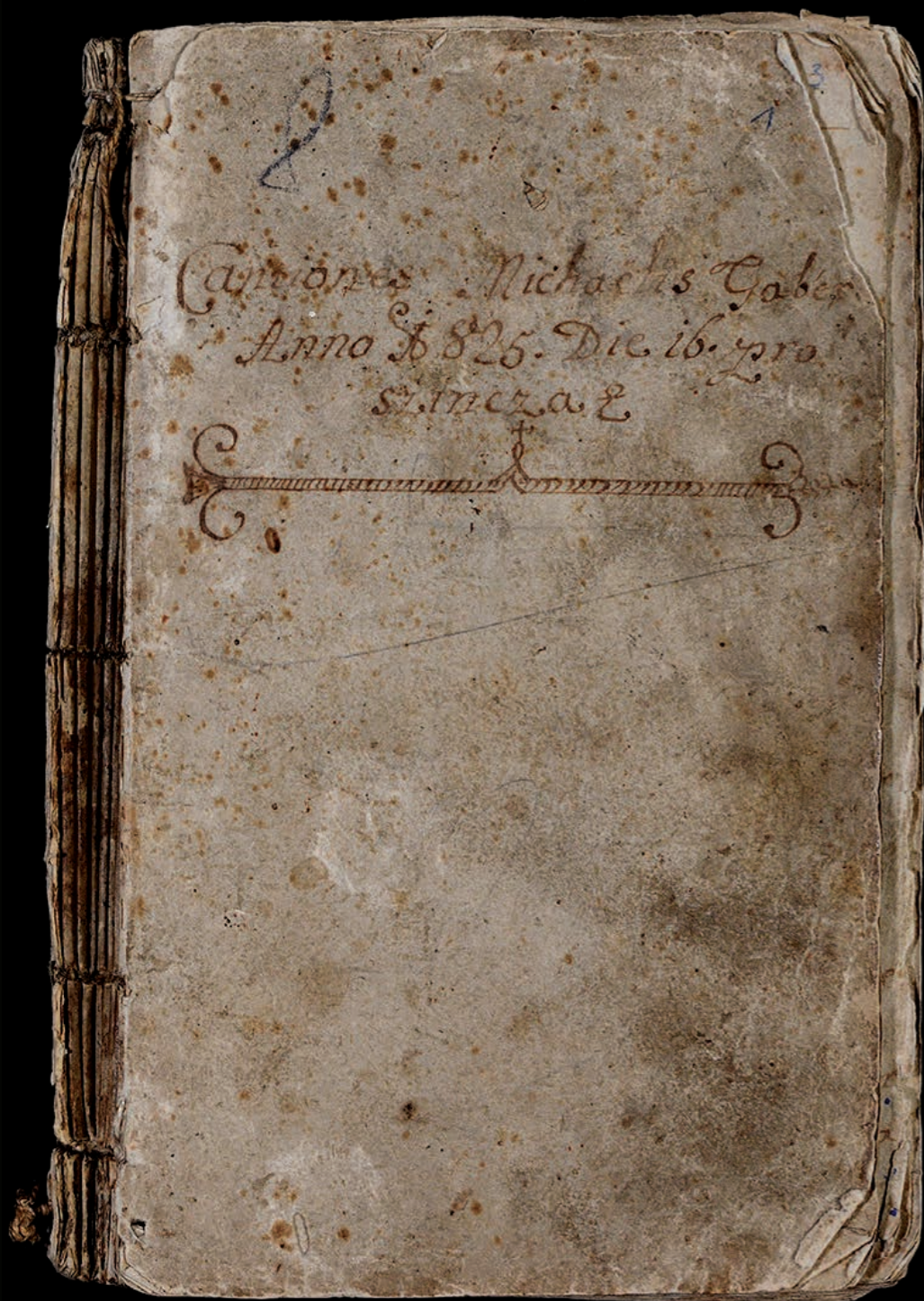
²⁷ Darja Koter, Vloga Franca in Minke Zacherl pri razvoju glasbene kulture v Ljutomeru in širšem Pomurju [The role of Franco and Minka Zacherl in the development of musical culture in Ljutomer and the wider Pomurje region], Muzikološki zbornik VLI/1, pp. 203–224.

na dan Sv. Treh kraljev *Ta zvezda ta je vö zišla,* pesem o sv. Jožefu *Zdrav oh Joužef plemeniti* in iz *Šlebičeve pesmarice* znano *Pesem od slavička ftička* z začetnimi verzi »Ti grejšni človik, spoumeni se ti stvojga stvoritela«.

spominamo. We also find several rarely written songs in this work, e.g. the old song about the Epiphany *Ta zvezda ta je vö zišla*, a song about St Joseph *Zdrav oh Joužef plemeniti* and the poem *Pesem od slavička ftička* with the opening lines "Ti grejšni človik, spoumeni se ti stvojga stvoritela" known from the *Šlebič hymnal*.

Pesmarica Mihaela Gaberja
Mihael Gaber's Hymnal
UKM, Ms 838

Pesmarica Mihaela Gaberja (*Cantiones Michaelis Gaber*) je prekmurski rokopis pesmi, nastal v letih 1825–26 v Župniji sv. Jurij (Rogašovci). Napisal jo je Mihael Gaber iz kraja Serdica.

Rokopis vsebuje 45 pesmi, večinoma za pogrebe ali bedenja, ki jim sledijo kolednice, božične in vnebohodne pesmi, svetniške (sv. Mihael, sv. Ana, sv. Štefan I. ogrski) in pasijonske pesmi, eshatološka pesem o sodnem dnevu *Dies irae*, Marijina pesem, pesem o ovčici in pesem o razsipnem sinu. Pogrebne pesmi so namenjene posameznim družinskim članom (npr. očetu, materi, ženi, možu, botru), ki so lahko poimenovani tudi s konkretnimi imeni (npr. Števan, Andraž, Matjaž, Jurij, Ferenc).

Nekatere pesmi v pesmarici se pojavljajo v prekmurskih rokopisih že vse od 17. stoletja, npr. *Teda Gospon Boug boude nje kunol, Kristus v nebo stoupil je nam mesto sprat pojde*. Pesem o premišljevanju križevega pota *Kerščenici prigledajte te kervavi križni pout* je pisec prevzel iz jezuitske pesmarice Primoža Lavrenčiča (1757), ki je bila zelo razširjena na sosednjem Štajerskem. Pesem o ovčici *Oh kak kesno bižim k dūšnomu vrači jaz* je znana iz protestantske Berkejeve pesmarice iz druge polovice 18. stoletja, nekatere pesmi pa so že bile natisnjene v Sijartovih *Mrtvečnih pesmih* (1796), npr. *Den velike serditosti, Poslejdni den žitka mega, Jaj kak hitro mine toga svejta radost*, in Bakoševem *Nouvem graduvalu* (1789), npr. *Plači se neba i zemla, Poslühni vsak človik božje zapouvidi, Oh kako se touži sveta mati cerkev*. Pesmarica vsebuje tudi dolgo pesem o Adamovem in Evinem rojstvu z začetnima verzoma »V zemlo vergel je pšenico čisto«, zapisano tudi v starejši *Šadlovi pesmarici* (1797).

Rokopis je napisan v prekmurskem črkopisu 18. stoletja, npr. /s/ = ⟨fz⟩, ⟨sz⟩, /ž/ = ⟨s⟩, /š/ = ⟨s⟩, ⟨fs⟩, dvoglasnika /ei/ in /ou/. V jeziku se mešajo knjižne prekmurske in narečne goričke značilnosti, npr. *človik* in *člek*. Zapis končnega deležniškega -l sledi prekmurski

Mihael Gaber's Hymnal (*Cantiones Michaelis Gaber*) is a manuscript of songs from Prekmurje, authored by Mihael Gaber from Serdica in the Parish of St George (Rogašovci) in 1825-26.

The manuscript contains forty-five (45) songs, most of them for funerals or mourning ceremonies, followed by Christmas and Ascension songs, hymns to saints (St Michael, St Anne, St Stephen I of Hungary) and Passion songs, an eschatological song about the Last Judgement *Dies irae*, the Marian song, the song about the little sheep and the song about the prodigal son. Funeral songs are intended for individual family members (e.g. father, mother, wife, husband, godfather), possibly with specific names (e.g. Slov. Števan, Andraž, Matjaž, Jurij, Ferenc).

Some of the songs in the hymnal have appeared in Prekmurje manuscripts since the 17th century, e.g. *Teda Gospon Boug boude nje kunol, Kristus v nebo stoupil je nam mesto sprat pojde*. The poem about contemplating the Way of the Cross, *Kerščenici prigledajte te kervavi križni pout*, was taken by the author from the Jesuit hymnal by Primož Lavrenčič (1757), which was widely used in neighbouring Styria. *Oh kak kesno bižim k dūšnomu vrači jaz* is known from the Protestant Berke Hymnal from the second half of the 18th century, and some of the songs were already printed in Sijarto's *Mrtvečne pesmi* (1796), e.g. *Den velike serditosti, Poslejdni den žitka mega, Jaj kak hitro mine toga svejta radost, and Bakoš's Nouvi graduval* (1789), e.g. *Plači se neba i zemla, Poslühni vsak človik božje zapouvidi, Oh kako se touži sveta mati cerkev*. The hymnal also contains a long poem about the birth of Adam and Eve with the opening verses "V zemlo vergel je pšenico čisto", which is also included in the slightly older hymnal by Šadl (1797).

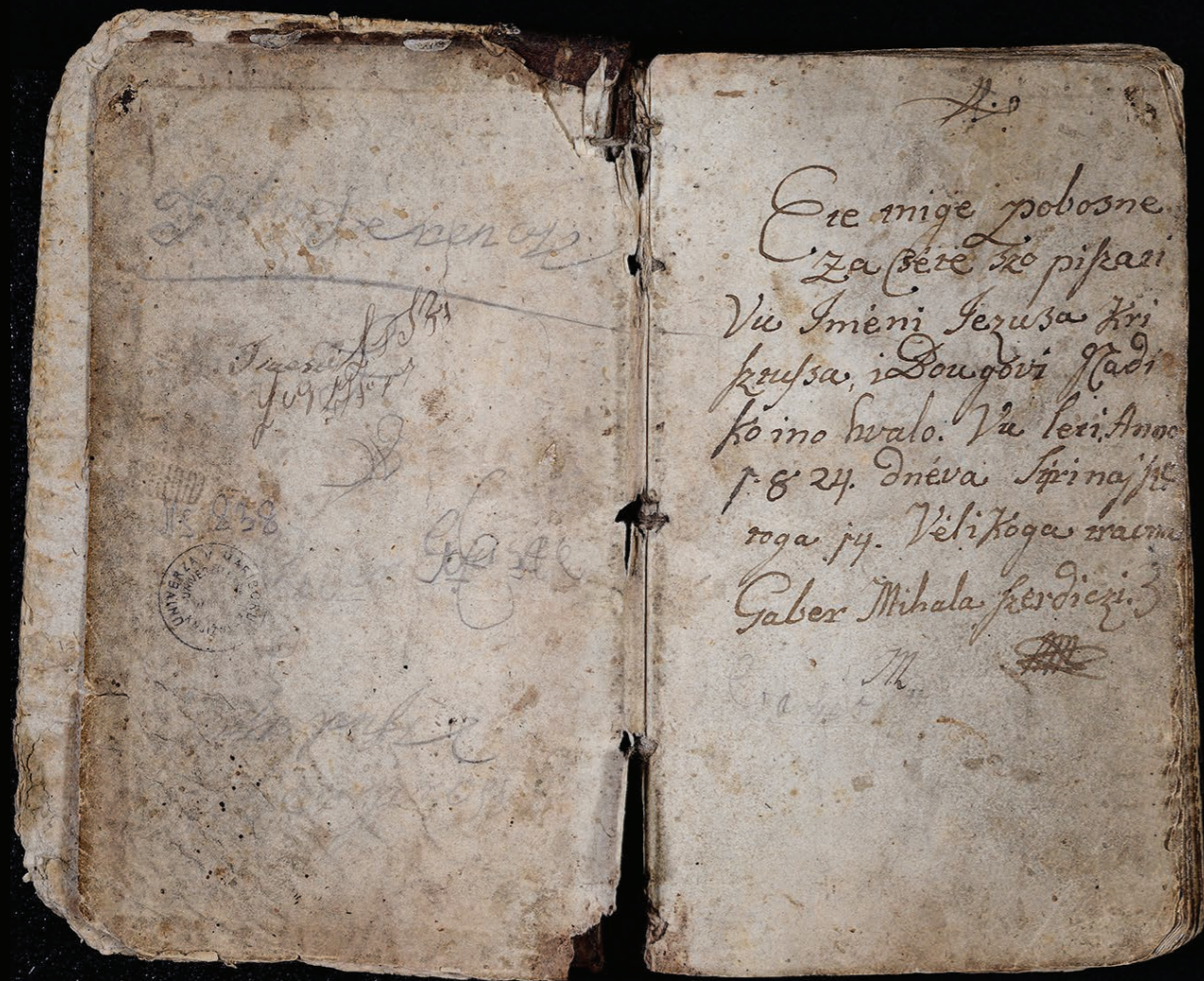
The manuscript is written in the Prekmurje script of the 18th century, e.g. /s/ = ⟨fz⟩, ⟨sz⟩, /ž/ = ⟨s⟩, /š/ = ⟨s⟩, ⟨fs⟩, diphthongs /ei/ and /ou/. Literary Prekmurje and Goričko dialect features are mixed in the language, e.g. *človik* and *člek* (a man). The spelling of the final participle -l follows the Prekmurje manuscript tra-

rokopisni tradiciji in s tem tudi kajkavskim tiskom (npr. *dobil*), saj se ne vokalizira v -o kot v prekmurskih natisnjenih pesmaricah (npr. *doubo*).

dition and thus the Kajkavian print (e.g. *dobil*), as it is not vocalised on -o as in the printed Prekmurje hymnals (e.g. *doubo*).

Pesmarica Mihaela Gaberja in Štefana Bokana
Mihael Gaber's and Štefan Bokan's Hymnal
UKM, Ms 838

Katoliško mrliško pesmarico iz Gerečavcev sta zapisala Mihael Gaber iz Serdice in Štefan Bokan iz Gerečavcev v letih 1824–25. Tudi ta pesmarica je nastala na območju Župnije sv. Jurij.

Rokopis vsebuje 44 mrliških pesmi, večinoma že znanih iz evangeličanske pesmarice Števana Sijarta *Mrtvečne pesmi* (1796), zapisane pa so tudi pesmi, ki so se širile zgolj v rokopisih. Zapisovalca Gaber in Bokan sta iz Sijartove pesmarice prevzela kar 26 pesmi, npr.: *Živouči člek zmislida se ti s tvoje stalnosti*, *Zmislida se človik s tvoij grejhov strašni*, *Pláčna jeste ta smert vsakomi človeki*, *Svecki živi ludje na mertveca gledajte vi*, *Spoumentuj se človik sposablednjega dneva*, *Gospon Jezus jaz dobro znam, kaj ednok mrejtí imam*, *Ovo ležim červič mali vu ednoj tejsnoj skrinjici*. Vsaj 12 pesmi najdemo še v rokopisni evangeličanski pesmarici Blaža Berkeja iz 18. stoletja in v predhodno predstavljeni pesmarici mrtvaških pesmi *Cantiones murtuales*, npr. *Spoumentuj se človik ste žalostne smerti*, *Ta britka smert svojom strejlom vsigdar za nami hodi*, *Zakaj svejt tak hodi za diko ložlivo*, *Zaman se svejt nosi zmožnosti velike*, *Stanovita je smert vsakomi*, *Pláčna pesen bratja pojmo*, *Jaj, nestalnost svejta, kak si preminouča*.

The Hymnal for the Dead was written by Mihael Gaber from Serdica and Štefan Bokan from Gerečavci in 1824–25 in the Parish of St George.

The manuscript contains forty-four (44) funeral songs, most of which are already known from Števan Sijarto's evangelical hymnal *Mrtvečne pesmi* (1796), but there are songs that were only in circulation in manuscripts. Gaber and Bokan took no less than twenty-six (26) songs from Sijarto's hymnal, such as *Živouči člek zmislida se ti s tvoje stalnosti*, *Zmislida se človik s tvoij grejhov strašni*, *Pláčna jeste ta smert vsakomi človeki*, *Svecki živi ludje na mertveca gledajte vi*, *Spoumentuj se človik sposablednjega dneva*, *Gospon Jezus jaz dobro znam, kaj ednok mrejtí imam*, *Ovo ležim červič mali vu ednoj tejsnoj skrinjici*. At least twelve (12) songs can also be found in the handwritten evangelical hymnbook of Blaž Berke from the 18th century and in the previously presented hymnal of funeral songs *Cantiones murtuales*, e.g. *Spoumentuj se človik ste žalostne smerti*, *Ta britka smert svojom strejlom vsigdar za nami hodi*, *Zakaj svejt tak hodi za diko ložlivo*, *Zaman se svejt nosi zmožnosti velike*, *Stanovita je smert vsakomi*, *Pláčna pesen bratja pojmo*, *Jaj, nestalnost svejta, kak si preminouča*.

In. Nomen. Domini

Od silobodil szam spe.
ze od te telne smeru,
imen tuval szam ore od upa.
ke me nevojje, od greiha od
vraga, od salarna sveira
voki vobna sakvarjenje.
Dusso preporocam jazu
zmoznemi bogovi. Teilo mo
ofzardam Materi nyega
zemli, a potom i te sveit moym
prija telom ki bo ziveli namnem
Chre telovne smeru idem
vuo vobni sret, vuo nezgi

Štajerske pesmarice
Styrian Hymnals

311639
6
311639

Ms 25

D. 2. VII. 1932 dr. M. Kovacic

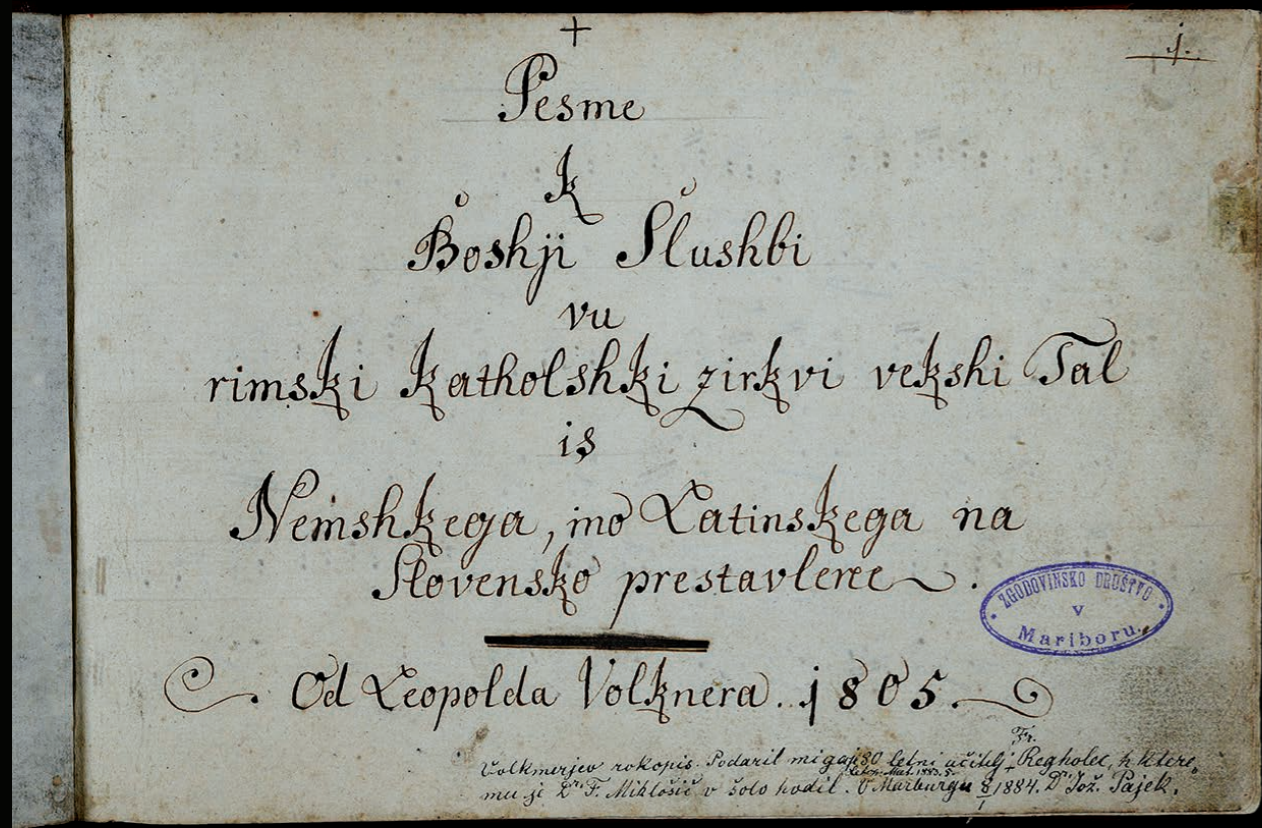
588.

Popoika
K' svetoj Anni Materi, B. D. M.
Imnulj.

1.
Uji ajngeli sam vechni Bog,
Te gnos zhafti no svet shirok,
I she vsemi stati stana doaj,
zhaft od nas otrok.

Leopold Volkmer, Pesme k Božji službi
vu Rimski katoliški cirkvi
Leopold Volkmer, Songs for the Devine Service
in the Roman Catholic Church
UKM, Ms 47

Pesmarica Leopolda Volkmerja je štajerski rokopis cerkvenih pesmi iz leta 1805 s prvotnim naslovom *Pesme k Božji službi vu Rimski katoliški cirkvi vekši tal iz nemškega ino latinskega na slovensko prestavlene*. Rokopis je delo štajerskega duhovnika in pesnika Leopolda Volkmerja (1741–1816), ki je v tem času opravljal službo kaplana v Župniji Sveti Martin pri Vurberku (Dvorjane). Znan je kot prvi slovenski posvetni pesnik na Štajerskem (*Hvala kmetičkega stana ino tobačje trave*, 1807), izdal pa je tudi prvo tiskano knjigo enajstih cerkvenih pesmi za vzhodnoštajerske Slovence (*Pesme k tem opravili te svete meše*, 1783).

Njegov rokopis je zbirka 113 cerkvenih pesmi, ki so jim dodani napevi. Pesmi so razdeljene na tri dele: v prvem najdemo 74 pesmi za vse nedelje in praznike cerkvenega leta, v drugem se nahaja 20 marijanskih, v tretjem pa še 17 svetniških in dve priložnostni pesmi ob posvetitvi cerkve. Praznične pesmi se pričnejo z adventnimi (npr. *Rosi nebo*), božičnimi (npr. *Zvolena noč, tema se vgene*), novoletno in trikraljevsko pesmijo (*Hvalte s pesmoj gnes gospoda*), sledijo pesmi za nedelje po Sv. Treh kraljih, nedelje pred veliko nočjo (septuagesima, sexagesima, quinquagesima), postne nedelje (npr. *Pred toboj, Bog! ležimo v prahi*) in pesmi za velikonočno tridnevje. Pesmarica se nadaljuje z velikonočnimi pesmimi (npr. *Brez skerbi bote kristjani, vojšak se sprebodi*) in pesmimi za nedelje po veliki noči, pesmimi za molitveni teden, vnebohodnimi (*Vzdigni gor serce no očij*) in binkoštnimi pesmimi (npr. *O Bog, gdo nebo luba tebe*), pesmimi za praznik Svete trojice (*Jaz molim tri peršone*) in Sv. Rešnjega telesa (*Nebeški Duhi! k nam dol prite*). Nato ponovno sledijo pesmi za nedelje po binkošti, prvi del pa se zaključí z evharistično pesmijo *Pridi brumna družbica*. Praznične pesmi je v primerjavi z natisnjenimi nekoliko predelal in popravil.

Marijine pesmi so namenjene čaščenju njene brezmadežnega spočetja (*Kak lepa je Marija tvoja krona*), rojstva (*Potročaj nas Marija Božja Mati, ti Anina jesenska rožica!*), darovanja v templju (*Poglejte kak ta brumna*

The hymnal by Leopold Volkmer is a Styrian manuscript of church songs from 1805 with the original title *Pesme k Boži službi vu Rimski katoliški cirkvi vekši tal iz nemškega ino latinskega na slovensko prestavlene*. The manuscript is the work of the Styrian priest and poet Leopold Volkmer (1741–1816), who at the time was chaplain in the Parish of St Martin in Vurberk (Dvorjane). Known as the first Slovenian secular poet in Styria (*Hvala kmetičkega stana ino tobačje trave*, 1807), he also published the first printed book of eleven hymns for the Slovenians of Eastern Styria (*Pesme k tem opravili te svete meše*, 1783).

His manuscript is a collection of a hundred-and-thirteen (113) church songs to which chants have been added. The songs are divided into three parts: in the first part, we find seventy-four (74) songs for all Sundays and feast days of the church year, in the second twenty (20) Marian songs, and in the third seventeen (17) songs for saints and two occasional songs for the consecration of the church. Festive songs begin with Advent songs (e.g. *Rosi nebo*), Christmas songs (e.g. *Zvolena noč, tema se vgene*), New Year's songs and Epiphany songs (*Hvalte s pesmoj gnes gospoda*), followed by songs for the Sundays after St Epiphany, the Sundays before Easter (septuagesima, sexagesima, quinquagesima), the Sundays of Lent (e.g. *Pred toboj, Bog! ležimo v prahi*) and songs for the three days of Easter. The hymnal continues with Easter songs (e.g. *Brez skerbi bote kristjani, vojšak se przebodi*) and songs for the Sundays after Easter, songs for the week of prayer, Ascension songs (*Vzdigini gor serce no očij*) and Pentecost songs (e.g. *O Bog, gdo nebo luba tebe*), songs for the Feast of the Holy Trinity (*Jaz molim tri peršone*) and Corpus Christi (*Nebeški Duhi! k nam dol prite*). The hymns for the Sundays after Pentecost follow, and the first part ends with the Eucharistic song *Pridi brumna družbica*. Volkmer revised and corrected the festive hymns with regard to the printed copies.

Marian songs are dedicated to the veneration of her immaculate conception (*Kak lepa je Marija tvoja krona*), her birth (*Potročaj nas Marija Božja*

hčij), oznanjenja (*Ke je tisti čas perteka*), obiskanja (*O prite angeli, zravnajte stezo*), očiščenja (*Gnes v tempelni se vidit' da*), praznika sedmih žalosti (*Mati je pod križom stala no brez trošta klaguvala*) in vnebovzetja (*O Mati Božja kronana*). Sledijo znane marijanske antifone in himne, prvič prevedene za štajerske Slovence: Alma redemptoris Mater (*Gospod! pred toboj tam kleči*), Ave Regina caelorum (*Nebes kralica, angelov gospa*), Regina caeli (*Nebes kralica no zemle*), Salve Regina (*O Mati velke milosti*), Ave Maris Stella (*Morska zvezda, porodnica Božja no vsigdar Divica*). V tej skupini najdemo tudi znane adventne pesmi, ki so v primerjavi z njegovimi natisnjenimi nekoliko popravljene (npr. *Češena si Divica! Z lučjoj obdana vsa*).

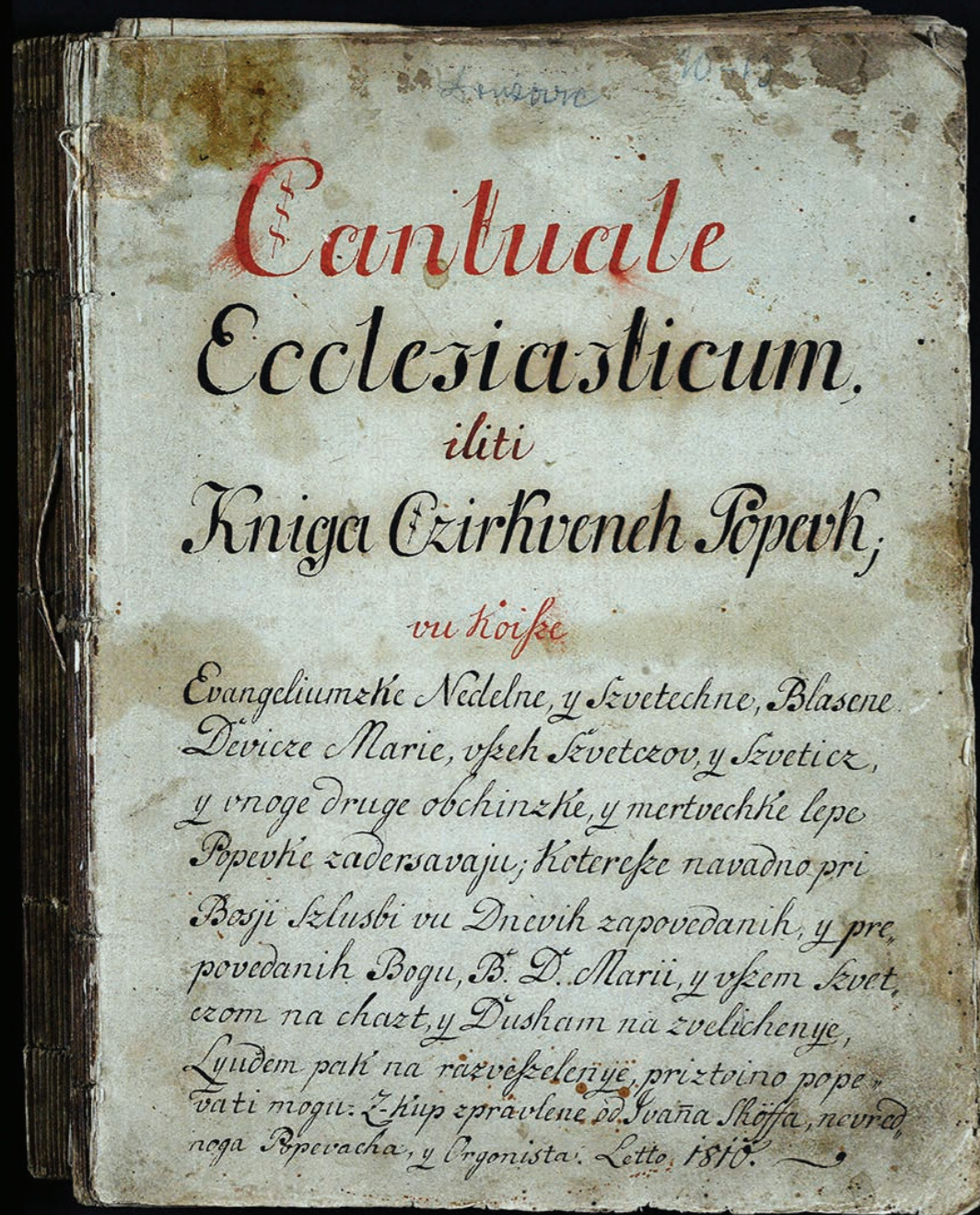
V tretjem delu rokopisa najdemo med drugim prvo štajersko pesem, posvečeno apostolu Janezu. Volkmer je s čudovitimi podobami opisal Janezovo ljubezen in zvestobo Jezusu Kristusu ter ga predstavil kot varuha devištva. Očitno je bil v župniji priljubljen tudi sv. Janez Nepomuk, saj mu je posvetil kar tri pesmi. V prvi ga je povezal z Janezom Krstnikom, ki je krščeval Jude, vendar se mu je dogodila misel, neskladna s cerkvenim naukom, saj nihče razen Boga ne more izbrisati naših grehov: »O prosimo te, vsak kriča je, / Ti meni grehe zbriši.« Volkmer je Nepomukovo spovedno molčečnost primerjal s steno, v drugi pesmi pa še posebej poudarja čaščenje njegovega nestrohnjenega jezika. Posvetil se je tudi nekaterim drugim svetnikom: sv. Frančišku Ksaverju, sv. Štefanu, sv. Sebastijanu, sv. Jožefu, sv. Florijanu, sv. Urbanu, sv. Janezu Krstniku, sv. Petru in Pavlu. Med bolj znanimi je bila njegova pesem *Premisli Petrov greh kristjan*. Pesmi je namenil le dvema svetnicama, Barbari in Ani.

Mati, ti Anina jesenska rožica!), the sacrifice in the temple (*Poglejte kak ta brumna hčij*), the Annunciation (*Ke je tisti čas perteka*), the Visitation (*O prite angeli, zravnajte stezo*), the Purification (*Gnes v tempelni se vidit' da*), the Feast of the Seven Sorrows (*Mati je pod križom stala no brez trošta klaguvala*) and the Assumption (*O Mati Božja kronana*). This is followed by celebrated Marian antiphons and hymns, which were translated for the first time for the Styrian Slovenians: Alma redemptoris Mater (*Gospod! pred toboj tam kleči*), Ave Regina caelorum (*Nebes kralica, angelov gospa*), Regina caeli (*Nebes kralica no zemle*), Salve Regina (*O Mati velke milosti*), Ave Maris Stella (*Morska zvezda, porodnica Božja no vsigdar Divica*). In this group we also find well-known Advent songs that were slightly edited in comparison to the author's printed songs (e.g. *Češena si Divica! Z lučjoj obdana vsa*).

In the third part of the manuscript we find, among other texts, the first Styrian poem dedicated to St John the Apostle. By depicting him as the guardian of virginity, Volkmer describes St John's love and loyalty to Jesus Christ in beautiful images. With three songs dedicated to him, St John of Nepomuk was obviously also popular in the parish. In the first song, he associated him with John the Baptist, who baptised Jews, but he came up with a thought that did not correspond with church doctrine, as no one but God can blot out our sins: "O prosimo te, vsak kriča je, / Ti meni grehe zbriši." Volkmer compared Nepomuk's confessional silence to a wall, while in the second poem he particularly emphasises the veneration of his vivid language. He also dedicated himself to several other saints: St Francis Xavier, St Stephen, St Sebastian, St Joseph, St Florian, St Urban, St John the Baptist, St Peter and St Paul. One of his songs, *Premisli Petrov greh kristjan*, is dedicated to the only two women saints, Barbara and Anna.

Ivan Šef, Cantuale Ecclesiasticum iliti
Kniga cirkveneh popevk
Joannes Schöff, Cantuale Ecclesiasticum
or the Book of Church Songs
UKM, Ms 104

Pesmarica Ivana Šefa je štajerski rokopis cerkvenih pesmi, nastal med letoma 1810 in 1813 v Svetinjah. Rokopis je zapisal tamkajšnji učitelj Ivan Šef (Joannes Schöff), ki sebe imenuje tudi »nevrednega popevača i organista«. Iz daljšega naslova lahko razberemo vsebino pesmarice, ki vsebuje kar 176 evangelijskih, prazničnih, Marijinih, svetniških, pogrebnih in drugih pesmi, ki se pojejo pri cerkvenem obredu na zapovedane in tudi nezapovedane dneve: *Cantuale Ecclesiasticum iliti Kniga cirkveneh popevk, vu koi se evangeliumske nedelne i svetečne, Blažene Device Marije, vseh svetcov i svetic i vnoge druge občinske i mertvečke lepe popevke zadržavaju, kotere se navadno pri Božji službi vu dnevih zapovedanih i prepovedanih Bogu, B. D. Mariji i vsem svetcom na čast i dušam na zveličenye, ljudem pak na razveselenje pristojno popevati mogu.* Naslovu sledi predgovor, v katerem Šef razgrne razlog za sestavo pesmarice, njeno vsebino in tudi komu je ta namenjena: »Vsakomu popevaču iliti školniku na horvatskih farah.« Izraz hrvaške župnije se je v 18. stoletju uporabljal tudi za nekatere prleške župnije, in sicer Ormož, Središče ob Dravi, Sv. Miklavž pri Ormožu, Velika Nedelja, Križevci in Ljutomer. Svetinje so postale župnija v času jožefinskih reform leta 1788, pred tem pa so bile podružnica Župnije Sv. Miklavža.²⁸ Pesmi v Šefovi pesmarici so bile torej namenjene kantorjem in učiteljem v omenjenih šestih župnijah, to pa nam potrjuje tudi jezikovna podoba njegovega predgovora, polna kajkavskih jezikovnih značilnosti, prav tako se je držal tudi kajkavskega črkopisa.

Pesmarica se prične s pesmimi o sodnem dnevu (npr. *Sveto pismo nam obznani, da bu' sudni den deržani*), znanimi adventnimi (npr. *Poslan je angel Gabriel vu jeden varaš Nazaret*) in božičnimi pesmimi (npr. *Jedno je dete rođeno: ah rođeno!*), nekaterimi znanimi samo iz rokopisne tradicije (npr. *O Jožef moj, o Jožef moj! na bu skerb posel tvoj*). Sledijo pesmi o sv. Štefanu in znana pesem na dan nedolžnih otrok (*Kral Herodež žejen kervi, da vmoriti decu vsu*). Novoletnim pesmim sledijo trikraljevske pesmi (npr.

Joannes Schöff's Hymnal is a Styrian manuscript of church songs written in Svetinje between 1810 and 1813. The manuscript is the work of the local teacher Joannes Schöff, who also described himself as an "unworthy singer and organist". The longer title indicates the content of the hymnal, which contains no fewer than a hundred-and-sixty-seven (176) gospels, feast, Marian, saintly, funeral and other songs that are sung during the service on both ordained and non-ordained days: *Cantuale Ecclesiasticum iliti Kniga cirkveneh popevk, vu koi se evangeliumske nedelne i svetečne, Blažene Device Marije, vseh svetcov i svetic i vnoge druge občinske i mertvečke lepe popevke zadržavaju, kotere se navadno pri Božji službi vu dnevih zapovedanih i prepovedanih Bogu, B. D. Mariji i vsem svetcom na čast i dušam na zveličenye, ljudem pak na razveselenje pristojno popevati mogu.* The title is followed by a preface in which Schöff explains the reason for compiling the hymnal, its contents and also for whom it is intended: "Vsakomu popevaču iliti školniku na horvatskih farah." In the 18th century, the term Croatian parishes was also used for several parishes in Prlekija, namely Ormož, Središče ob Dravi, Sv. Miklavž pri Ormožu, Velika Nedelja, Križevci and Ljutomer. Svetinje, formerly a branch of the Parish of St Nicholas,²⁹ became a separate parish in 1788 in the course of the Josephinian reforms. The songs in *Schöff's Hymnal* were therefore intended for cantors and teachers in the six parishes mentioned above. This is also confirmed by the language of its preface, which, following the Kaikavian alphabet, also exhibits Kaikavian linguistic features.

The hymnal opens with songs about the Day of Judgement (e.g. *Sveto pismo nam obznani, da bu' sudni den deržani*), well-known Advent songs (e.g. *Poslan je angel Gabriel vu jeden varaš Nazaret*) and Christmas songs (e.g. *Jedno je dete rođeno: ah rođeno!*), some of which are only known from the manuscript tradition (e.g. *O Jožef moj, o Jožef moj! na bu skerb posel tvoj*). This is followed by poems about St Stephen and the fairly popular song for the Day of the Innocent Children (*Kral Herodež žejen kervi, da vmoriti decu vsu*). New Year songs

²⁸ Ljubša, Razvoj lavantinskih župnij na levem bregu Drave od Jožefa II. do danes, ČZN 20/2 1925, str. 120–144.

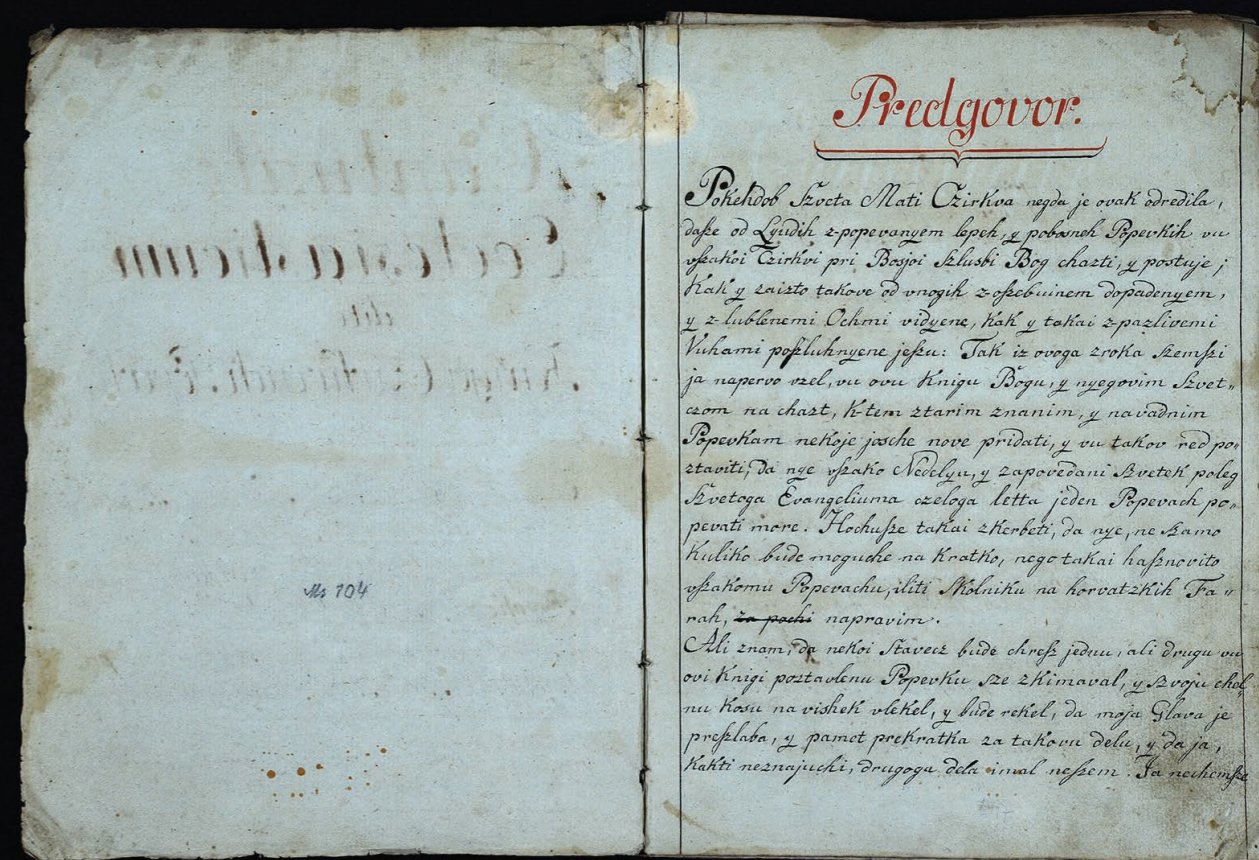
²⁹ Ljubša, Razvoj lavantinskih župnij na levem bregu Drave od Jožefa II. do danes [The development of the Lavantine parishes on the left bank of the Drava from Joseph II to the present day], ČZN 20/2 1925, pp. 120–144.

Jedna svetla zvezda je došla na svet) in pesmi za vse nedelje do velikonočnega časa. Posebno navodilo o petju je zapisal k pasijonski pesmi *Poslušaj o verna kerščanska duša! Od muke smerti Jezusa*. Sledijo pesem o Sv. Trojici, znana molitvena pesem o ljubezni do Boga (*Ljubav moja, dobro moje, o Bog moj!*), več pesmi o ljubezni do Jezusa (npr. *O Jezus ljubav moja! iščem te prez pokoja; O Jezus Jezus dragi! ne daj ti mene vrage; Jezus sladko spominanje, serdca veselo gibanje*). Sledijo pesmi v čast Mariji (npr. *O prelepa zlata roža! o prelepi rumen cvet!*; *O Marija! lepa Judit, ne daj grešnem ljudem bludit*), med njimi so pesmi za procesije (npr. *Zdrava o Marija! lep tronuš nebeški*), pesem za Marijo Snežno (*Ah čuda čuda velika, ka se v Rimu pripetila*) in rožnovensko Marijo (*Poslušajte ljudi čuda velikoga, Marije Device čisla presvetoga*). Pesmarica se nadaljuje s pesmimi o Svetem Rešnjem telesu, med njimi je tudi znana hvalnica Tomaža Akvinskega *Pange lingua (Jezik spevaj čudnu hranu, skrovnost Tela Božjega)*. Sledijo pesmi o sodbi in minljivosti, npr. *Prilika od ptic* »Zaman ptica leti v zrak, kad nju derži konec jak«, *Od nestalnosti sveta* »Blažen vsaki, ki se zmisli, kaj jednok iz nas bu« ali bolj znani istoimenska pesem »Premisli človek moj! kakši bu konec tvoj« in *Premišlavanje sveta nestalnosti* »Dragi ljudi premislite, kak nam bude vumreti«.

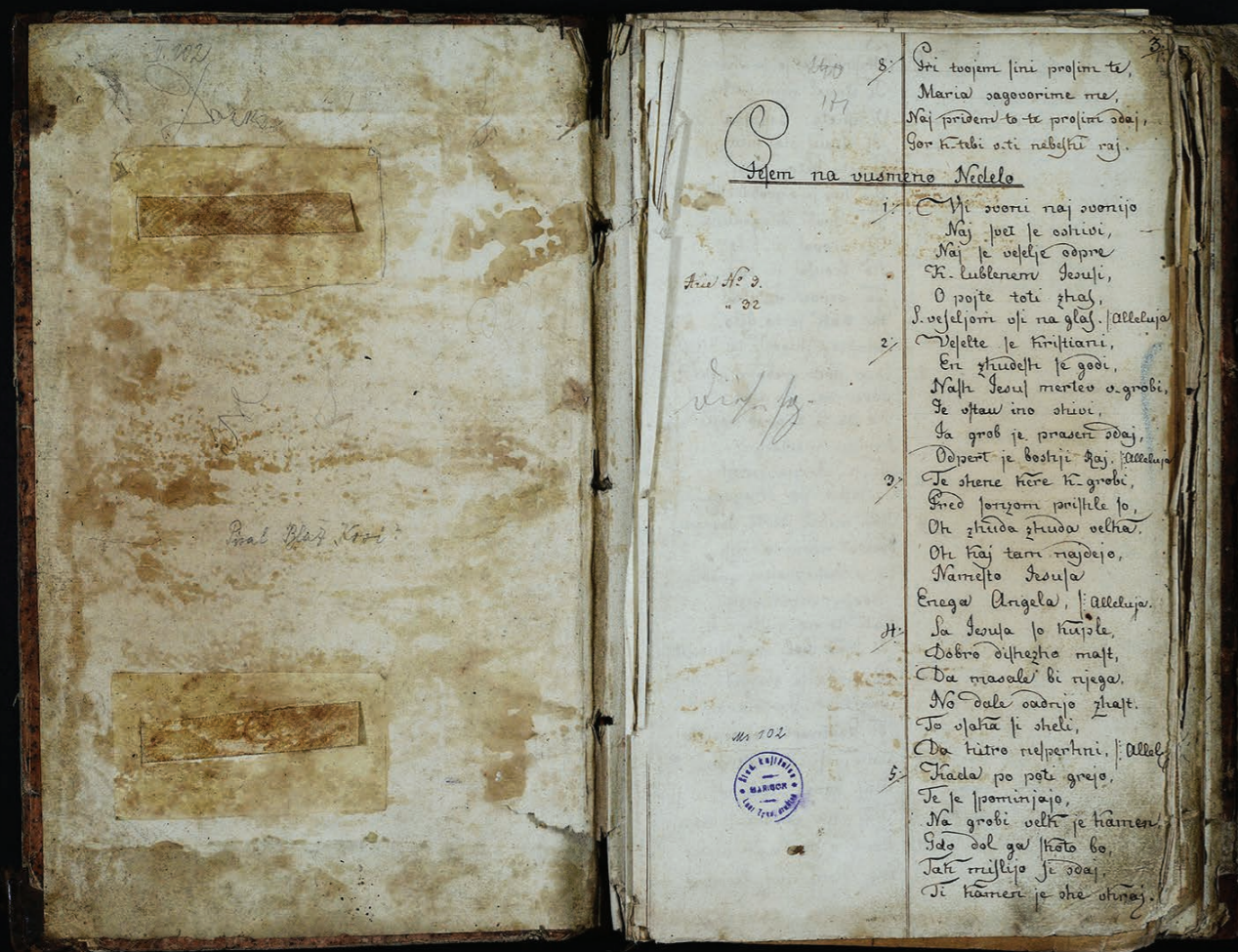
Nato najdemo še razne pesmi o grehu in pokori (npr. *Od norosti mladenca, Od norosti sveta, Opominjanje grešnika na pokoru*), verskem nauku, moralistične pesmi o grehu pitja alkohola (*Jaj jaj jaj kričim vsem, vino škodi ljudem*), redko zapisana adventna pesem o Adamu in Evi, pasijonska pesem o Jezusovih ranah in binkoštna pesem. Sledijo svetniške pesmi (sv. Miklavž, sv. Marko, sv. Frančišek Serafinski, sv. Cecilija), Marijine pesmi za obhajanje rojstva in vnebovzetja (*Sim pritecte vsi farmani k Materi te milosti*), pomladna pesem (*Hodmo da gledat, kak nam lepo v poli rože cveteju*), pesem za križev teden, pesem za dečke in deklice, novomašniška pesem, pesem o živinski kugi in toči, poročna pesem, lavretanske litanije in *Te deum laudamus*. Pesmarica se konča z mrtvaškimi pesmimi (npr. *Pláčnu pesem bratja pojmo, O smert strašna! o smert huđa*).

are followed by Epiphany songs (e.g. *Jedna svetla zvezda je došla na svet*) and songs for all Sundays up to Easter time. Schöff wrote special instructions for singing the Passion hymn *Poslušaj o verna kerščanska duša! Od muke smerti Jezusa*. After that came a song about the Holy Trinity, a widely used prayer song about love for God (*Ljubav moja, dobro moje, o Bog moj!*), and several songs about love for Jesus (e.g. *O Jezus ljubav moja! iščem te prez pokoja; O Jezus Jezus dragi! ne daj ti mene vrage; Jezus sladko spominanje, serdca veselo gibanje*). These are followed by songs in honour of Mary (e.g. *O prelepa zlata roža! o prelepi rumen cvet!*; *O Marija! lepa Judit, ne daj grešnem ljudem bludit*), including procession songs (e.g. *Zdrava o Marija! lep tronuš nebeški*), a song for Virgin Mary (*Ah čuda čuda velika, ka se v Rimu pripetila*) and the Mary Rosary (*Poslušajte ljudi čuda velikoga, Marije Device čisla presvetoga*). The hymnal continues with songs about Corpus Christi, including the famous hymn by Thomas Aquinas *Pange lingua (Jezik spevaj čudnu hranu, skrovnost Tela Božjega)*. At the end come poems about judgement and transience, e.g. *Prilika od ptic* "Zaman ptica leti v zrak, kad nju derži konec jak", *Od nestalnosti sveta* "Blažen vsaki, ki se zmisli, kaj jednok iz nas bu," or the better-known song of the same name "Premisli človek moj! kakši bu konec tvoj" and "Premišlavanje sveta nestalnosti" "Dragi ljudi premislite, kak nam bude vumreti."

We then encounter various songs about sin and repentance (e.g. *Od norosti mladenca, Od norosti sveta, Opominjanje grešnika na pokoru*), religious teachings, moralising songs about the sin of alcohol consumption (*Jaj jaj jaj kričim vsem, vino škodi ljudem*), an Advent song about Adam and Eve rarely found in written form, a Passion song about the wounds of Jesus and a Pentecost song. This is followed by hymns to the saints (St Nicholas, St Mark, St Francis of Seraph, St Cecilia), Marian hymns for the celebration of the Nativity and the Assumption (*Sim pritecte vsi farmani k Materi te milosti*), the spring song (*Hodmo da gledat, kak nam lepo v poli rože cveteju*), a song for Holy Week, a song for boys and girls, a song for the ordination of priests, a song about the cattle plague and hail, a wedding song, *Litany of Loreto* (*Litaniae Lauretanae*) and the *Te deum laudamus*. The hymnal ends with funeral songs (e.g. *Pláčnu pesem bratja pojmo, O smert strašna! o smert huđa*).

Blaž Kosi, Cerkevne pesmi
Blaž Kosi, Church Hymnals
UKM, Ms 104

Pesmarica Blaža Kosija je štajerski rokopis cerkvenih pesmi, nastal med letoma 1830 in 1845 v Župniji Sveti Andraž v Halozah (Zgornji Leskovec pri Ptuj). Napisal jo je takajšnji župnik Blaž Kosi (1773–1850), ki je večino svojih del zapustil v rokopisu, poleg pesmarice še lekcionar *Evangeliumi ino Listi iz leta 1821* (UKM Ms 159). Njegovo ime je s svinčnikom zabeleženo na notranji strani prve platnice, kar lahko pripišemo kateremu od kasnejših lastnikov: Ivanu Čagranu, Jožefu Pajku ali Francu Kovačiču. Pesmarico so uporabljali tudi po Kosijevi smrti, saj so vidni kasnejši dopisi s svinčnikom okoli leta 1856, ki morda pripadajo njegovemu nasledniku Jožefu Mlinariču (1851–1879). Nekatere pesmi v rokopisu so še v Kosijevem času zapisale druge roke, najverjetneje njegovi kaplani. Pri pesmi o sv. Barbari je pripisano ime doslej neznanega organista Alojza Verbnika iz Svete Trojice z letnico 1759.

Pesmarica je prvotno vsebovala 182 pesmi, vendar jih v rokopisu manjka kar 52. Pesmim je dodanih tudi 135 melodij. Nekatere imajo zabeleženo informacijo, kje in kdaj so se pele, npr. v Župniji Št. Janž na Dravskem polju (1834) in pri Svetem Martinu pri Vurberku (1836). Pri mrtvaški pesmi *Kak čem jaz peti* je v naslovu pripisano, da se je pela na pogrebu Lize Selinšek 11. julija 1844 pri Št. Janžu na Dravskem polju, pesem *O luba mladost* pa se je pela na pogrebu Urše Selinšek 1. avgusta 1845 pri Sv. Vidu.

Pesmi so kronološko razvrščene po praznikih in dobah cerkvenega leta. Prvi dve pesmi, posvečeni godu sv. Jožefa in Marijinemu oznanjenju, manjkata. Zato se pesmarica priče z velikonočno pesmijo *Vsi zvoni naj zvonijo*. Nato ponovno manjka 20 pesmi, večinoma za nedelje po veliki noči in binkoštih. Naslednja pesem v pesmarici je božična *Čujte kristjani, kaj je le to, jaz čujem v lufti peti lepo*. Sledita pesmi o sodnem dnevu (*Prišo je advenski čas*) in sv. Martinu (*O sveti Martin zvest soldat*), nato pa se pesmarica nadaljuje z nedeljskimi pesmimi po binkoštih in na prvo nedeljo v postu. Po pesmih o sv. Blažu in za veliko

The hymnal by Blaž Kosi is a Styrian manuscript from the period between 1830 and 1845, originating from the Parish of St Andrew in Haloze (Zgornji Leskovec near Ptuj). It was written by the local priest Blaž Kosi (1773–1850), who left most of his works as manuscripts, including the hymnal and the lectionary *Evangeliumi ino Listi* from 1821 (UKM Ms 159). His name in pencil on the inside of the first binding can be attributed to one of the later owners: Ivan Čagran, Jožef Pajko or Franc Kovačič. The hymnal was also used after Kosi's death, as shown by later pencil annotations from around 1856, which possibly belong to his successor Jožef Mlinarič (1851–1879). Some of the poems in the manuscript are by other authors from Kosi's time, most likely his chaplains. In the song about St Barbara, the name of the previously unknown organist Alojz Verbnik from Sveta Trojica is mentioned, dated 1759.

The hymnal originally contained one hundred and eighty-two (182) songs, but fifty-two (52) of them are missing from the manuscript. In addition, one hundred and thirty-five (135) melodies were added to the songs. Some are enriched with information about where and when they were sung, e.g. in the Parish of St Janž na Dravskem polju (1834) and in St Martin near Vurberk (1836). The title of the funeral song *Kak čem jaz peti* indicates that it was sung at the funeral of Liza Selinšek on 11 July 1844 in St Janž na Dravskem polju, and the song *O luba mladost* was sung at the funeral of Urša Selinšek on 1 August 1845 in St Vitus.

The songs are arranged chronologically according to the feast days and seasons of the church year. The first two songs dedicated to St Joseph and the Annunciation of Mary are missing. Instead, the hymnal contains the Easter hymn *Vsi zvoni naj zvonijo*. A further twenty (20) songs are then missing, mainly for the Sundays after Easter and Pentecost. This is followed by a Christmas song *Čujte kristjani, kaj je le to, jaz čujem v lufti peti lepo*, Judgement Day (*Prišo je advenski čas*) and St Martin (*O sveti Martin zvest soldat*) songs, continuing with the Sunday songs after Pentecost and on the first

mašo ponovno manjka pet pesmi. Ohranjena je pesem o sv. Barbari, ki ji je posvečenih še več pesmi. Sledita pesem o pokori *O grešnik z greha stani se* in pesem na nedeljo Quinquagesima *Kristus svojo vso terplenje svojim jogrom gnes povej*. Ponovno manjka 18 pesmi, večinoma božičnih in trikraljevskih. Pesmarica se nato nadaljuje s pesmimi na nedelje po binkoštih, nato ponovno manjka šest pesmi. Sledijo pesmi za mučenike in na sveto noč (npr. *O razveselte se vsi, kaj nam gnes angel veli; Zvolena noč!*), pesmi za novo oz. staro leto, za Svete Tri kralje (*O luba duša gnes pogle, kdo z juterne deže gre; Glejte tam kej sonce gori gre*), znane Marijine pesmi (npr. *Tavžent krat si ti češena, o Marija rožen cvet; O mati božja kronana, vseh angelov kralica*), pesem o štirih poslednjih stvareh človeka (*Meni se nicoj senjale štiri strašne so reči*), pesmi o svetem zakonu, več pesmi za god sv. Avgušтина, sv. Jožefa, sv. Štefana, sv. Petra, sv. Janez Krstnika, sv. Filipa, sv. Antona, sv. Vida, sv. Ožbalta in sv. Andraža, pa tudi pesmi o sv. Ani in sv. Barbari.

Izstopa predvsem sveti Andraž, ki je predstavljen kot patron župnije, medtem ko je sveti Jožef predstavljen kot patron deže. Ob priložnosti prenosa relikvij so nastale tudi štiri pesmi o sv. Favstinu, ki so zapisane v tem rokopisu. Dve pesmi sta posvečeni sladkemu Imenu Jezusovemu (*Na nebi no na zemli, po vsoj širokosti; O hvalmo s celega serca to sladko Ime Jezusa*), ena pa Jezusovemu srcu (*Na nebi no na zemli, na vseh krajeh sveta*). Najdemo še pesem o žalostni Materi Božji (*Grešnik glej žalost Marije*) in rožnovenski Mariji, pesem za svečnico (*Štirideset dni je gnešni den prešlo*), pesmi za križevno in telovo (*Vsi se nizko priklonimo no častimo Jezusa*), pesmi za avgušćinsko, belo in »miholsko« nedeljo, pesem o sodnem dnevu (*Premislite lubi ludje, kam pride našo veselje*), pesem na dan vseh svetnikov in vseh vernih duš, pesem o Sveti trojici (*O presveta Trojica ti, si trojna vu peršonah*), pesem o zveličanju, božične in pogrebne pesmi.

Svetniške pesmi so izrazito romarske in nam povedo, v katere bližnje cerkve so radi hodi-

Sunday of Lent. After the song about St Blaise and the one for High Mass, there are again five songs missing. A poem about St Barbara, to whom further songs are dedicated, has been preserved. These are followed by a song about penance *O grešnik z greha stani se* and a song for Quinquagesima *Kristus svojo vso terplenje svojim jogrom gnes povej*, after which eighteen (18) hymns are missing, most of them Christmas and Epiphany songs. The hymnal then continues with songs for the Sundays after Pentecost, with six songs again missing, and songs for the martyrs and the Holy Night (e.g. *O razveselte se vsi, kaj nam gnes angel veli; Zvolena noč!*), songs for the New or Old Year, for the Epiphany (*O luba duša gnes pogle, kdo z juterne deže gre; Glejte tam kej sonce gori gre*), popular Marian songs (e.g. *Tavžent krat si ti češena, o Marija rožen cvet; O mati božja kronana, vseh angelov kralica*), a poem about the four last things of man (*Meni se nicoj senjale štiri strašne so reči*), poems about holy matrimony, several poems about the feast of St Augustine, St Joseph, St Stephen, St Peter, St John the Baptist, St Philip, St Anthony, St Vitus, St Oswald and St Andrew, as well as songs about St Anne and St Barbara.

St Andrew is presented as the patron saint of the Parish, while St Joseph is presented as the patron saint of the country. On the occasion of the transfer of the relics, four songs from this manuscript about St Faustina are sung. Two songs are dedicated to the sweet name of Jesus (*Na nebi no na zemli, po vsoj širokosti; O hvalmo s celega serca to sladko Ime Jezusa*), and one to the heart of Jesus (*Na nebi no na zemli, na vseh krajeh sveta*). We also find a song about the Sorrowful Mother of God (*Grešnik glej žalost Marije*) and Mary of the Rosary, a song for Candlemas (*Štirideset dni je gnešni den prešlo*), songs for the Cross and the Corpus Christi procession (*Vsi se nizko priklonimo no častimo Jezusa*), songs for St Augustine's Sunday, white Sunday and the Sunday of St Michael the Archangel, songs about the Judgement Day (*Premislite lubi ludje, kam pride našo veselje*), about All Saints' Day and all religious souls, about the Holy Trinity (*O presveta Trojica ti, si trojna vu peršonah*), redemption, Christmas and funeral songs.

li župljani Svetega Andraža v Halozah. Sveto Ano so verjetno častili v romarski cerkvi svete Ane v Velikem Vrhu Župnije Sveta Barbara v Halozah (Cirkulane). V tej župniji so lahko častili tudi sveto Barbaro. Štiri pesmi so namenjene domačemu svetniku Andražu: »Prite prite od vseh strani, sem ste gnes povableni, v cirkvo k svetemu Andraži.« V domači župniji pa je bil priljubljen tudi sveti Avgušćin, ki so ga lahko častili v podružni cerkvi. Pesmi o svetem Favstinu je Kosi prepisal iz natisnjene knjižice *Tri pesme od svetiga Faustina Marternika*, ki je nastala ob prenosu njegovih relikvij v Župnijo Sveti Peter. Avtor pesmi je najverjetneje tamkajšnji organist Matija Pavev. V pesmarico je sprejemal tudi natisnjene pesmi Petra Dajnka (*Sto cirkvenih ino drugih pobožnih pesmi*, 1826), ki jih je popravljaj in izboljševal, npr. pesem o sodnem dnevu *Premislite lubi ludje, kam pride našo veselje*, pesem o štirih poslednjih stvareh *Meni se nicoj senjale štiri strašne so reči*. Najdemo pa tudi starejše Volkmerjeve rokopisne pesmi, npr. pesem o sveti noči *Zvolena noč! Tema se vgene, svetli se na poli*.

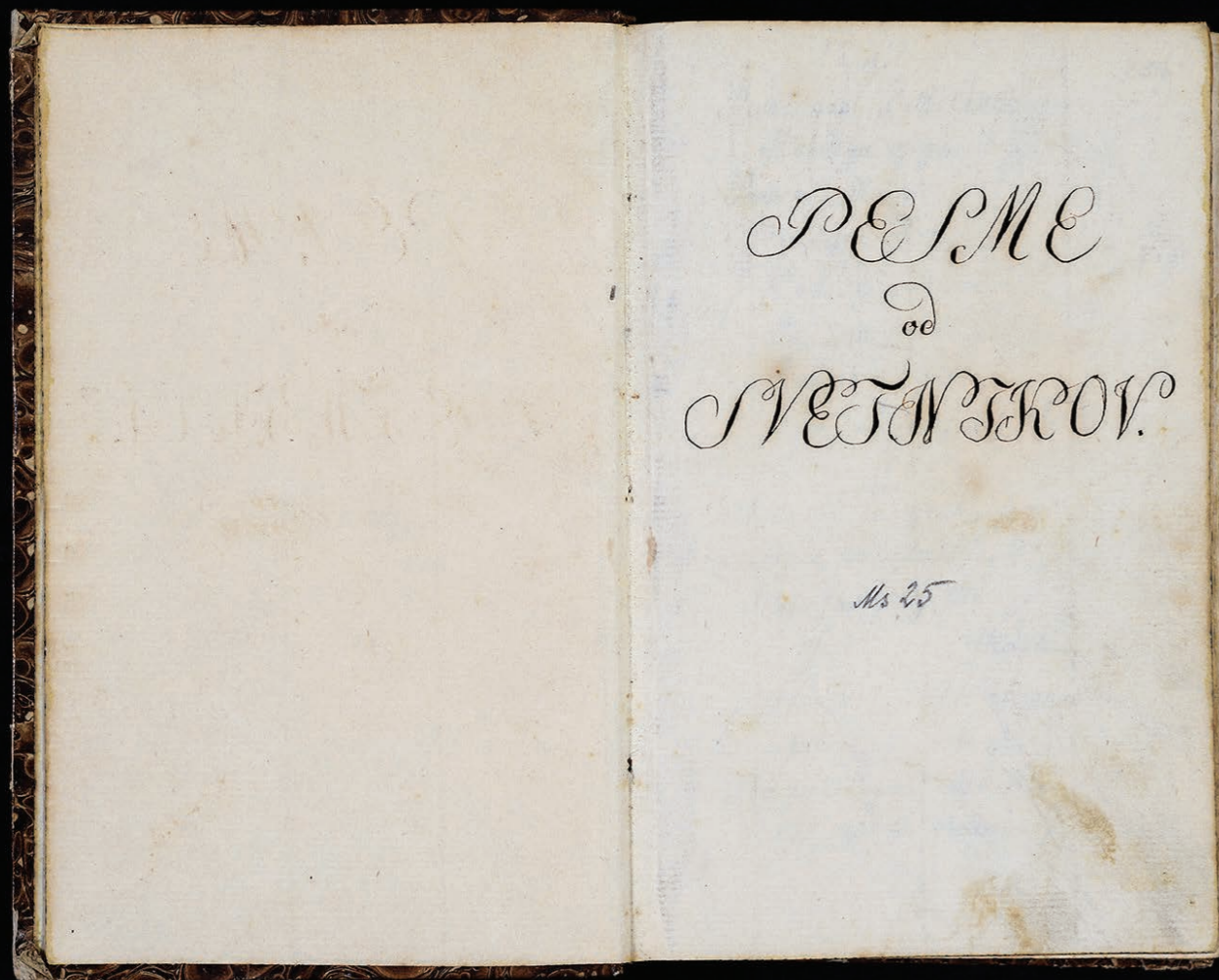
The songs of the saints have a distinctly pilgrim character and tell us which nearby churches the parishioners of St Andrew in Haloze liked to visit. St Anne was probably venerated in the pilgrimage church of St Anne in Veliki Vrh in the Parish of St Barbara in Haloze (Cirkulane) where St Barbara was also venerated. Four songs are dedicated to the local St Andrew: "Prite prite od vseh strani, sem ste gnes povableni, v cirkvo k svetemu Andraži." St Augustine was also popular in the local community and could be venerated in the local church. Kosi copied the poems about St Faustina from the printed booklet *Tri pesme od svetiga Faustina Marternika*, which was compiled when the saint's relics were transferred to the Parish of St Peter. The author of the song is most likely the local organist Matija Pavev, who also included the printed poems by Peter Dajnko (*Sto cirkvenih ino drugih pobožnih pesmi*, 1826) in the hymnal, which he corrected and improved, e.g. a poem about the Judgement Day *Premislite lubi ludje, kam pride našo veselje* and about four terrible things *Meni se nicoj senjale štiri strašne so reči*. There we also find Volkmer's older handwritten poems, e.g. a song about the Holy Night, *Zvolena noč! Tema se vgene, svetli se na poli*.

4
 6. Kretastile so se skene,
 Ti angel njim veli,
 Vi ište Gospoda
 Je ostal ino shivi,
 Povejte Petri odaj,
 On sto je s groba staj, *Alleluj*
 7. Pri Grobi Magdalena
 Ta prva je bila,
 No Jesusa je tudi,
 Ta prva vidala,
 Kak je to bilo,
 Polustaj zhlouch to. *Alleluj*
 8. Ona pred grobom jozta,
 Suve sa Jesusa,
 No da v ti grob pogledne,
 Nevidi mertvega,
 Se je obrne prozti,
 Je jozta pa drugozh. *Alleluj*
 9. Daj mejni iti K. Jozgron,
 Poodat njim to vezh,
 Da v Jozhepofem grobi,
 Jesusa nega vezh,
 Kak to na misli ma,
 Je shos kol shalostra. *Alleluj*
 10. Od groba je obrne
 Sagleda Dantnara
 Ti Dantnara njo popita
 Saka si shalostra,
 Daj bomo zhuli vsi,
 Haj ona govori. *Alleluj*
 11. Govi o Dantnar meni
 Ide Jesuf moj lestri.

22
 No daj nam shen s tojih rok
 O Jesuf bozhi sin.
 5. Obuemo v jezzi grivingo,
 Prcs greha selke mali,
 No memo tendno mujnigo,
 Sveto shivet na dale,
 Da pa negremo a gret nasaj,
 Le hitami gnado v neba daj,
 O Jesuf bozhi sin.
 6. O lubesrivi romari,
 Pogajte odaj K. oktari,
 Na tudi lubi Jarmari,
 Vi mladi ino Itani,
 Patrona kizhite vsi na glaz,
 Le praji Jesusa od naz,
 O peti N.
 7. O praji nam dobrote ope,
 Ki mozimo nam jaljo,
 Shleberi daji naj v neba gre,
 Naj gretviti shivijo,
 Potem pa ludo lonze omeh,
 Nam praji smileno v neba,
 O peti N.
 8. Zhi je pa dogi vnedra oei,
 Da morimo o peti iti,
 No druga letto namo mi,
 Nezh mogli to sem priti,
 Sa prezhno vure hi vezhnoft ta
 Nam praji v nebi od dogal.
 O peti N.
 9. Zrupe kripiani, kaj je le to
 Jal zhujem v lufi, peti lepo.
 Aj vsti gdo, poje tako,
 O zhuda odha, angeli so.

O
 Tekem na peti bozhitni Den
 An N 12

Franc Verbnjak, Cirkvene popevke
Franc Verbnjak, Church songs
UKM, Ms 25

Pesmarica Franca Verbnjaka je štajerski rokopis cerkvenih pesmi s prvotnim naslovom *Cirkvene popevke*, nastal med letoma 1829 in 1833 v Župniji Sveti Tomaž. Pesmarico je napisal tamkajšnji kaplan Franc Verbnjak, rojen leta 1792 v Drbetincih (občina Sveti Andraž v Sl. Goricah). Kaplansko službo je opravljal v Ljutomeru (1822–28), pri Svetem Tomažu (1829–1833), kjer ga je nasledil pesnik Anton Šerf, nato pa še v Veliki Nedelji (1834) in Benediktu (1836–43).

Rokopis vsebuje 187 pesmi z notnimi zapisi in je razdeljen na tri dele. V prvem najdemo 74 pesmi za razne praznike in dobe cerkvenega leta: adventne (npr. *Kristjani! bluzi gre ti čas za našo odrešenje*), božične (npr. *Zvoleni, čujte me, z grešnosti, zbüdte se*), postne (npr. *Gnes čujemo od Jezusa, kak zlo se on postiti zna*), velikonočne (npr. *Od smerti Jezus stana je, te terdno verjemo*), binkoštna pesmi (npr. *Düh presveti! Tak ma peti vsaki spametni kerstjan*) in pesmi na dan Sv. Treh kraljev (npr. *Herodež! ti je težko, da čuješ od krala*). Pesmi so praviloma nove, saj jih v starejših pesmaricah ne zasledimo. Poleg prazničnih in nedeljskih pesmi v prvem delu najdemo še pesmi o sladkem Jezusovem imenu (*Lübleni kerstjani! sprebüdite se, ne bote zaspani, kaj novega je*), pasijonske pesmi (*Kristjan štimani no pregnani! zaničüvaš vsakšega*), pesem na križevo (*Oh večni Bog, kak svet širok! Ker verne svoje sploh živiš!*), o Svetem Rešnjem telesu (*Oh Jezus! Ofer novi! z' nebes dol priša si*), Sveti trojici (*Ves rod človeka! Naj spokleka*), o ljubezni do Boga (npr. *Oh Bog presveti! Ti češ meti, da bi ljubli Tebe vsi*), o sodnem dnevu (*Kerstjani! K' mešnem deli drügo skerb v kraj dente*), za angelsko nedeljo, za molitvene dni in na praznik posvetitve cerkve.

V drugem delu se nahaja 78 pesmi, posvečenih svetnikom: sv. Andražu (Andreju), sv. Antonu Padovanskemu, sv. Antonu Puščavniku, sv. Avguštinu, sv. Alešu, sv. Alojziju (Gonzagi), sv. Arneju (Arnoldu), sv. Ambrožu, sv. Miklavžu, sv. Egidiju, sv. Blažu, sv. Benediktu, kralju Davidu, sv. Dominiku, sv. Frančišku Asiškemu (»Serafica«), sv. Fran-

The hymnal by Franc Verbnjak with the original title *Church songs* is a Styrian manuscript with hymns from the period between 1829 and 1833 in the Parish of St Thomas. The hymnal was written by the local chaplain Franc Verbnjak, who was born in 1792 in Drbetinci (parish of St Andrew in Sl. Gorice). He first served as a chaplain in Ljutomer (1822–28) and in Sveti Thomas (1829–1833), where he was replaced by the poet Anton Šerf, after which he was transferred to Velika Nedelja (1834) and Benedikt (1836–43).

The manuscript in three parts contains one hundred and eighty-seven (187) songs with notes. In the first part we find seventy-four (74) songs for various holidays and periods of the church year: Advent (e.g. *Kristjani! bluzi gre ti čas za našo odrešenje*), Christmas (e.g. *Zvoleni, čujte me, z grešnosti, zbüdte se*), Lent (e.g. *Gnes čujemo od Jezusa, kak zlo se on postiti zna*), Easter songs (e.g. *Od smerti Jezus stana je, te terdno verjemo*), Pentecost songs (e.g. *Düh presveti! Tak ma peti vsaki spametni kerstjan*) and songs for the Epiphany (e.g. *Herodež! ti je težko, da čuješ od krala*). In all likelihood the songs are new, as they are not to be found in older hymnals. In addition to holiday and Sunday songs, the first part also contains songs about the sweet name of Jesus (*Lübleni kerstjani! sprebüdite se, ne bote zaspani, kaj novega je*), Passion songs (*Kristjan štimani no pregnani! zaničüvaš vsakšega*), a song about the cross (*Oh večni Bog, kak svet širok! Ker verne svoje sploh živiš!*), about Corpus Christi (*Oh Jezus! Ofer novi! z' nebes dol priša si*), the Holy Trinity (*Ves rod človeka! Naj spokleka*), about love for God (e.g. *Oh Bog presveti! Ti češ meti, da bi ljubli Tebe vsi*) and the Judgement Day (*Kerstjani! K' mešnem deli drügo skerb v kraj dente*), for the Sunday of the Angels, for days of prayer and the Feast for the Dedication of the Church.

The second part contains seventy-eight (78) poems dedicated to saints: St Andrew, St Anthony of Padua, St Anthony of Egypt, St Augustine, St Aleš, St Aloysius (Gonzaga), St Arnold, St Ambrose, St Nicholas, St Egidius, St Blaise, St Benedict, King David, St Dominic,

čišku Ksaverju, sv. Florijanu, sv. Gregorju, sv. Galu, sv. Anzelm (»od sv. Hansha«), sv. Ignaciju, sv. Janezu, sv. Jakobu, sv. Jožefu, sv. Janezu Nepomuku, sv. Janezu Krstniku, sv. Juriju, apostolu Judi Tadeju, sv. Janezu Evangelistu, sv. Cirilu, sv. Luki, sv. Leopoldu, sv. Leonardu, sv. Lovrencu, 40 mučencem, sv. Marku, sv. Mateju evangelistu, sv. Martinu, sv. Mihaelu, sv. Nikolaju, sv. Konstanciju, sv. Ožboltu (Osvaidu), sv. Pavlu puščavniku, sv. Petru in Pavlu, sv. Filipu, sv. Patriciju, sv. Pavlu, sv. Rupertu, sv. Roku, vsem svetnikom, sv. »Shabjanu« (Sabijnian ali Sebastijan), sv. Simonu, sv. Štefanu, sv. Stanislavu, sv. Tomažu, sv. Ulriku, sv. Urbanu, sv. Valentinu, sv. Bolfenku, sv. Viktorinu in sv. Vidu. Poleg svetniških pesmi najdemo še »Popevko od sv. kme[t]stva« (*Prelubleni, vi pošteni, skerbni kmeti s' Ternovec!*), pesem pred krščanskim poukom, kolednice za božič (*En dober večer vam Bog daj*), štefanovo (*Kerstjani! ne zamerte vi, či pesem naša vas müdi*) in novo leto (*Jeruzalem no Betlehem sta puna veselja*), mašno pesem, pesem za »pametivo« (tepežni dan), primicijo, pesem za »čagonske pajbiče«, »Rözmanske«, »Ternoske pajbiče«, »Pranečke hlapce«, pesem za škofa Romana Sebastiana Zängerla in angelski pozdrav.

V tretjem delu se nahaja 35 pesmi, posvečenih svetnicam. Zastopane so sv. Ana, sv. Apolonija, sv. Barbara, sv. Doroteja, sv. Elizabeta, sv. Gertruda (Jedrt), sv. Genovefa Pariška, sv. Helena, sv. Julijana, sv. Katarina, sv. Kristina, sv. Kunigunda, sv. Lucija, sv. Marija Magdalena, sv. Marjeta, sv. Marta, sv. Neža, sv. Rozalija, sv. Terezija, sv. Urša, sv. Veronika in sv. Cecilija. Mariji je namenjenih devet pesmi, med njimi za praznik Marijinega vnebovzvetja (*Oh Marija Božja mati! gnes si vzeta gor v nebo*), rojstva Device Marije (*Gnes pali čast posebna gre, kralici neba no zemle*) in Žalostne Device Marije (*Marija! precartana Mati!*). Dve pesmi sta namenjeni še »ključaroškim dikličom«, ena je »Popevka od dekličov«, ena je »za Ternoske dekliči«.

Kaplan Vrbnjak je v pesmi vpletal tudi prošnje za svoje župljane, npr. v pesmi o sv. Bar-

St Francis of Assisi ("Seraph"), St Francis Xavier, St Florian, St Gregory, St Gall, St Anselm ("of St Han"), St Ignatius, St John, St Jacob, St Joseph, St John of Nepomuk, St John the Baptist, St George, apostle Judas Thaddeus, St John the Evangelist, St Cyril, St Luke, St Leopold, St Leonard, St Lawrence, 40 martyrs, St Mark, St Matthew the Evangelist, St Martin, St Michael, St Nicholas, St Constantius, St Ožbolt (Osvald), St Paul the Hermit, St Peter and Paul, St Philip, St Patrick, St Paul, St Rupert, St Roch (of Montpellier), to all the saints, St Sebastian (Shabjan), St Simon, St Stefan, St Stanislaus, St Thomas, St Ulrich, St Urban, St Valentine, St Volbenk, St Viktorinus and St Vitus. In addition to saint songs, there is the "Popevka od sv. kme[t]stva" (*Prelubleni, vi pošteni, skerbni kmeti s' Ternovec!*), a song introducing Sunday school, Christmas songs (*En dober večer vam Bog daj*), Stephen's song (*Kerstjani! ne zamerte vi, či pesem naša vas müdi*) and the New Year (*Jeruzalem no Betlehem sta puna veselja*), Mass song, song for "pametivo" (day of spanking), Primitia, song for "čagonski lads", "Rözmanski" and "Ternoski lads", "Pranečki lads", song for Bishop Romano Sebastian Zängerl and an angel's greeting.

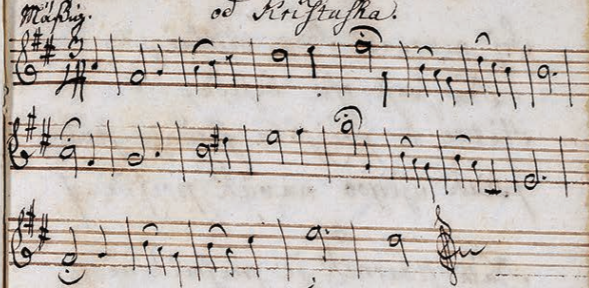
The third part contains thirty-five (35) poems dedicated to the saints, among them St Anne, St Apollonius, St Barbara, St Dorothea, St Elizabeth, St Gertrude, St Genovef of Paris, St Helena, St Juliana, St Catherine, St Christina, St Kunigunda, St Lucia, St Mary Magdalene, St Margaret, St Martha, St Agnes, St Rosalia, St Teresa, St Ursula, St Veronica and St Cecilia. There are nine songs dedicated to Mary, including for the feast of the Assumption of Mary (*Oh Marija Božja mati! gnes si vzeta gor v nebo*), the Nativity of the Virgin Mary (*Gnes pali čast posebna gre, kralici neba no zemle*) and the Sorrowful Virgin Mary (*Marija! precartana Mati!*). Two songs are also dedicated to the "Ključaroske girls", one of which bears the title "Girls' song", the other "for Ternoske girls."

Chaplain Vrbnjak also included requests for his parishioners in the song, e.g. in the poem about St Barbara for the deceased Rotar; in

bari je prosil za pokojnika Rotarja; v pesmi o sv. Janezu je prosil »za dobro zdravje Majcenovega Hanselna z' Savec« (Savci), ki se je očitno odpravljaj v vojsko; iz *Popevke za čagonske pajbiče* pa izvemo, da so se v vojsko odpravili tudi sinovi Veršiča Jürija in Novaka Vida. Prav tako je poimensko omenjal osebe, ki so darovale posamezno mašo, npr. v pesmi o sv. Janezu Nepomuku je omenil družine, ki so darovale mašo za pokojne (»Za Jüršava no Rajha«), v pesmi o sv. Lovrencu izvemo, da je za mašo na svetnikov god darovala Marina Gašparič, na god sv. Pavla je daroval Obran Senički, na god sv. Tomaža Rajh iz Pršetincev, za mašo v čast sv. Vidu pa Anca Marinovka. Pesem *Od smrtne vüre* se prične s Kristusovo smrtjo, nadaljuje pa s konkretnim dogodkom – nenadno smrtjo Marine Blagovič. V pesmi o sodbi *Kerstjani! k mešnem deli, drügo skrb vkraj dente* izvemo, da je za mašo daroval Tomaž Meško, v drugi pesmi o sodbi *Oh verte kaj vam zdaj povem, ti navük mam od Jezusa* pa so verniki molili za svojega umrlega sožupljana Pozničeka, da bi bil deležen hitrega odhoda iz vic v nebesa.

the poem about St John he asked "for the health of Majcens Hanseln from Savci", who at that time went to the army, as did the sons of Veršič Jüri and Novak Vid, which we learn from the song *Popevka za čagonské pabiče*. He also mentioned by name the people who held individual masses, e.g. in the poem about St John of Nepomuk he mentioned the families who held masses for the dead ("Za Jüršava no Rajha"). In a poem of the same name about St Lawrence, we learn that Marina Gašparič donated a mass for the saint, as did Obran Senički for St Paul, Rajh from Pršetinci for the feast of St Thomas and Anca Marinovka for St Vitus. The song *Od smrtne vüre* begins with the death of Christ, but continues with a specific event – the sudden death of Marina Blagovič. In the song about the Judgement Day *Kerstjani! k mešnem deli, drügo skrb vkraj dente*, we learn that the mass was paid for by Thomas Meško, while in the second song about the Last Judgement *Oh verte kaj vam zdaj povem, ti navük mam od Jezusa*, the parishioners prayed for their deceased neighbour Pozniček so that he may have a quick transition from Purgatory to heaven.

Popevka na I Advenzko Nedelo - 1
mašig. od Kristuška.

f.
Kristjani! blusi gre ti zhat,
sa naško odrefhenje,
Kde Kristušk rojen bo sa naš,
f. Ker spuni nam shelenje. /

2.
she Advent snamenaje to
Potem Boshizhki soetki,
Da bo, kak je obezhan,
f. she Adami v'vazhetki. /

Avtorica besedil / Author of the texts: Nina Ditmajer

Vrsta publikacije: E-knjiga

Dostopno na: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/914>

Maribor, 2024

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba / University of Maribor, University Press

Besedilo / Text © avtorji, 2024

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna / This work is licensed under the Creative Commons Attribution -NonCommercial-NoDerivs 4.0 International License.

Uporabnikom je dovoljeno reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

27-535.7-23(497.4)(0.034.2)

STAREJŠE rokopisne pesmarice vzhodnoslovenskega prostora [Elektronski vir] = Early Modern Manuscript Hymnals of the East Slovenian Territory : [razstava v knjižnem razstavišču Univerzitetne knjižnice Maribor : 1. oktober - 4. november 2024] / [urednici Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar ; besedila Nina Ditmajer, Vlasta Stavbar ; fotografije Marko Zaplatil ; angleški prevod Mojca Šorli, Neville Hall]. - E-katalog. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2024. - (Zbirka Razstavni katalogi UKM ; zv. 19)

Način dostopa (URL): <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/914>

ISBN 978-961-286-908-3 (Pdf)

doi: 10.18690/um.ukm.2.2024

COBISS.SI-ID 208019971

ISBN: 978-961-286-908-3 (pdf)

ISBN: 978-961-286-909-0 (tisk, mehka vezava)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ukm.2.2024>

Cena: brezplačni izvod

Odgovorna oseba založnika prof. dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze v Mariboru

Citiranje: Ditmajer, N., Stavbar, V. (ur.) (2024). *Starejše rokopisne pesmarice vzhodnoslovenskega prostora* = *Early Modern Manuscript Hymnals of the East Slovenian Territory*.

Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.ukm.2.2024

EARLY MODERN MANUSCRIPT HYMNALS OF THE EAST SLOVENIAN TERRITORY